

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Shrek - normbärare eller normbrytare ?

Christina Bergendahl & Mariana Berlin

Inriktning/specialisering: LAU 370

Handledare: Margareta Borg

Examinator: Kerstin Lökken

Rapportnummer: HT08-1190-15

Abstract:

Titel: Shrek – Normbärare eller normbrytare?

Författare: Christina Bergendahl & Mariana Berlin

Termin och år: HT 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Margareta Borg

Examinator: Kerstin Lökken

Rapportnummer: HT08-1190-15

Nyckelord: Genus, norm, heterosexuell norm, manligt och kvinnligt, metrosexuell och transsexuell.

Normgränserna förändras och det som idag anses ”normalt” tänjs och det barn känner igen sig i förändras således med. Barn växer upp i en samhällskultur som inbegriper både internet, TV, bio och tidningar som riktar sig mot dem som målgrupp. De utsätts hela tiden för olika influenser och ses som attraktiva konsumenter för olika bolag. Barn skapar sina identiteter utifrån starka personligheter och likväl som de präglas av sin närmaste omgivning så påverkas de även av olika idoler som de ser upp till. Anita Werner menar att barn kan i medierna finna olika rollmodeller som de finner mest attraktiva och accepterade i deras egna sociala miljö (Werner, *Barn i TV-ålder*, 1996, s.38). Här finns då Disney som är ett stort bolag och som har barn som sin målgrupp men även DreamWorks riktar en del av sin verksamhet, och då främst animerade filmer, mot barn och vi vill se hur just deras animerade barnfilmer belyser genus, olika könsroller och den heterosexuella normen. Därmed har vi gjort ett urval och tagit de 3 Shrekfilmerna för att belysa just dessa aspekter. Dels för att de leker med könsrollerna och dels för att de driver en hel del med traditionella normer och värderingar, inte minst gällandes de manliga och kvinnliga. Margareta Rönberg beskriver och tar upp en del olika stereotypa karaktärer som hon ser sig finna i animerade barnfilmer som vi anser har varit användbara i vår analysdel av karaktärerna i Shrek, därmed har vi använt oss av dem i vår resultat- och analysdel.

Syftet är att belysa de olika könsroller som speglas i filmerna utifrån en heterosexuell samhällsnorm och vi har valt att använda oss av Shrek 1, 2 och 3. Vi kommer även att ta upp litteratur som berör ämnena genus, film och vetenskapliga teorier. Vi kommer att utgå ifrån ett hermeneutiskt perspektiv genom att använda oss av den hermeneutiska cirkeln. Vi kommer också att använda oss av ett narrativt synsätt när vi analyserar karaktärerna i filmerna.

Genom det vi har kommit fram till i vår analys av de tre Shrek filmerna så har de gått från att rätt försiktigt leka med könsroller till att utveckla just denna bit mer och mer genom film 2 och 3. Man vågar utmana gängse normer och leka med våra sociala kön med utgångsläge i stereotypa karaktärer. I och med det vi kommit fram till anser vi att man behöver belysa animerade barnfilmer i klassrummet och lyfta dess olika innehåll för en analytisk diskussion med barnen men även att barn själva får pröva på att göra film för att få bättre kunskap och kunna använda det som ett verktyg i sitt skolarbete.

Förord:

Vi är två lärarstudenter som valt att skriva om normer och de sociala könsrollerna inom det heterosexuella spektrat utifrån de tre animerade Shrekfilmerna. Det har varit många långa timmar framför datorn, framför filmerna och en hel del läsande i böcker. Vi har delat upp analysen av filmerna mellan oss till viss del och sedan suttit tillsammans på skolans bibliotek och skrivit ihop det till en enhetlig text. Det har varit både roligt och lärorikt att skriva om det här ämnet och Shrek filmerna anser vi personligen är filmer som berör många olika saker – fler än vi tar upp.

Vi vill tacka våra nära och kära att de stått ut med vårt filmtittande fram och tillbaka, allt prat kring och om uppsatsen. Men främst vill vi tacka vår handledare Margareta Borg som hjälpt oss att hela tiden komma på rätt köl och inte tappa fokus på vad vi gör. Det hade inte alls blivit så här bra utan hennes hjälp.

Innehållsförteckning:

Inledning 5

Syfte och frågor 6

Centrala begrepp 7

Metod och material 8

Tidigare forskning och teoretisk anknytning 9

Resultatredovisning och Analys 12

Shrek 12

1. Analys och presentation av karaktärerna 12

1.1 Fiona 12

1.2 Shrek 13

1.3 Åsnan 15

1.4 Draken 15

1.5 Lord Farguaad 16

Shrek 2 16

2. Analys och presentation av karaktärerna 17

2.1 Fiona 17

2.2 Shrek 17

2.3 Åsnan 17

2.4 Katten 18

2.5 Kung Harold 19

2.6 Drottningen 20

2.7 Den goda féen 21

2.8 Prins Drömning 22

Shrek den tredje 22

3. Analys och presentation av karaktärerna 23

3.1 Fiona 23ss

3.2 Shrek 23

3.3 Åsnan 24

3.4 Katten 24

3.5 Drottningen 25

3.6 Prins Drömning 25

3.7 Prinsessorna Askungen, Snövit, Törnrosa och Rapunzel 26

3.8 Merlin 26

3.9 Doris 26

3.10 Arthur 27

Resultatsammanfattning och slutdiskussion 28

Vidare forskning 31

Referenslista 32

Bilaga 1 34

Bilaga 2 35

Inledning:

Bakgrund:

Med grund i B-uppsatsen *Kärleken övervinner allt* kommer vi att utveckla vilka normer kring manligt och kvinnligt som finns i fler relationer än enbart parrelationen mellan de unga huvudkaraktärerna. Att vi har valt att fortsätta och bygga på B-uppsatsen och samtidigt gå vidare och utveckla det som vi tog upp då beror på att vi har själva barn som är i den åldern och som ser mycket på animerade filmer. Därför anser vi att det är viktigt att i alla fall väcka tanken kring dessa filmers betydelse för våra barn, inte minst för att barn gärna tar efter starka karaktärer och använder dem i sin lek. Dessutom är vi båda filmintresserade och tycker att ämnet är av intresse och vill gärna förkovra oss i filmvetenskapens värld samtidigt som vi vill framhäva att det här är en viktig aspekt för oss som pedagoger att belysa i klassrummet tillsammans med våra elever.

Vi kommer även här ha ett hermeneutiskt förhållningssätt men vi kommer uteslutande behandla enbart en av de filmer vi då tittade på i B uppsatsen, nämligen Shrek och dess uppföljare. Sedan B-uppsatsen skrevs har det nämligen tillkommit både en tvåa och en trea och vi vill se närmare på de relationer som utvecklats på vägen och de som tillkommit i film 2 och 3. Vi kommer därför att se till de närmaste vänskapsrelationerna, motsatsparen och de enskilda karaktärerna.

Henry A. Giroux i boken *Populärkulturen och skolan* menar att vi arbetar alldeles för lite med populärkulturen i skolan och att vi tar alldeles för lätt på dess inverkan på våra barn. Han anser att vi pedagoger bör lägga mer tid på att diskutera och analysera detta med barnen för att de ska få en mer nyanserad bild och bli kritiska till det som de både ser och läser. Om man ska se till animerad barnfilm så belyser han problematiken kring dem och deras stereotypa karaktärer och hur samhällen, raser och historiska händelser beskrivs, speciellt inom Disney. Om man ska se till hur han beskriver hur barn kan påverkas av Disneys kvinnliga huvudkaraktärer säger Giroux såhär: ”Konstruktionen av en könsidentitet för flickor och kvinnor är en av de mest kontroversiella aspekterna av Disneys tecknade filmer(...)Alla kvinnokaraktärer är i sista hand underordnade männen och definierar nästan uteslutande sin känsla av makt och önsknings i termer av dominerande manliga berättarmotiv.”(Persson, 2000, s.118). Han är alltså starkt kritisk till Disneys beskrivning av de sociala könen och menar att det typiskt kvinnliga hela tiden bekräftas och att det har negativ effekt på våra barn. Vi anser dock att även om man ska förhålla sig kritisk till stora bolag som Disney och även Dreamworks så håller vi inte helt med Giroux då vi menar att bilden av flickor och kvinnor är mer nyanserad än så i de animerade filmerna.

Henry A. Giroux och Margareta Rönnerberg har i grunden två skilda synsätt på Disneys påverkan på barn och deras identitetsskapande. Då Rönnerberg anser att stereotypa karaktärer hjälper barn att längre fram få en mer nyanserad bild av de sociala könen anser Giroux det motsatta vilket beskrivs i stycket ovan. Vi menar att oavsett delade meningar så anser vi liksom Giroux att man inom skolans värld mer behöver belysa animerad barnfilm och dess påverkan på barns identitetsskapande. Då vi har enligt statistik sett att barns TV tittande ökat med ca 16 minuter per dag mellan åren 1997-2007.
(http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1165_5505_tv_Minutes_1996-2006.xls, 24/11-08)
Se bilaga 1 för mer information.

Om vi ser till vad skolans värdegrund säger så talar de om människans lika värde, frihet, integritet och jämställdhet mellan kvinnor och män. Man talar också om att var elev ska finna sin egen unika egenart, därtill ska skolan också främja förståelse för andra människor och att man ska motverka trakasserier och mobbning. Skollagen säger såhär: ”Verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom skolan skall främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt skall den som verkar inom skolan; främja jämställdhet mellan könen samt, aktivt motverka alla former av kränkande behandling så som mobbning och rasistiska beteenden.”(Lärarytelsen, 2003, s.65-66).

Barn anses ofta vara mer fördomsfria än vuxna, så är det någonstans filmmakare borde ta ut svängarna så är det i tecknade barnfilmer. Detta styrks av Gunilla Ambjörnsson som uttrycker det så här:

”Och barnen som filmpublik skiljer sig trots allt på många sätt ifrån de vuxna: det är en sak som hör samman med deras utveckling, med deras växande förmåga att uppfatta filmen och dess berättarteknik. Det finns kanske ändå en skillnad mellan barn och vuxna som borde vara tacksam att utnyttja för filmskaparna: barn är relativt fördomsfria, utan förutfattade meningar, mottagliga för en omedelbar upplevelse ostörd av låsta förväntningar. Som kulturpublik alltså den tacksammaste tänkbara, en publik som rimligen borde utöva den största lockelse på författare och regissörer, redo för alla infall, för experiment i form, färg, innehåll, för all den skaparkraft de kunde ha lust att få utlopp för och inför vilka den vuxna publiken ofta är tveksam och svår att entusiasmera.”
(Ambjörnsson, (*Skräpkultur åt barnen*), 1968, s.58).

Syfte och frågor:

Syftet är att belysa de olika könsroller som speglas i filmerna utifrån en heterosexuell samhällsnorm och vi har valt att göra detta utifrån de tre animerade Shrekfilmerna som en viktig del inom den utbildningsvetenskapliga sektorn, som är en del av den samhällsvetenskapliga sektorn. Vi vill mena att barn påverkas både av sin närmaste omgivning men även av sådant som dagens medier förmedlar, som starka karaktärer i animerad barnfilm.

Vi har utgått ifrån dessa två frågor:

Vilka normer utifrån de sociala könsrollerna speglas hos karaktärerna?

Vad, inom den heterosexuella ramen, är det som lyfts fram i filmerna?

Centrala begrepp

I analysen kommer vi att utgå ifrån olika begrepp; norm, heterosexuella samhällsnormen, genus, androgyn, transsexuell och metrosexuell. Dessa olika begrepp kan tolkas på olika vis och vi har därför valt att definiera dem så som de används i vardagligt tal.

Norm: Det normala beteendet som är accepterat i samhället och kan även byggas på traditioner liksom seder och bruk. Anses vedertaget och syns inte förrän man bryter mot det. (http://www.ne.se/artikel/271419?i_whole_article=true, 18/11 - 08). Norm eller normalitet kan också beskrivas som det mest vanligt förekommande och samtidigt det mest eftersträvansvärda. Det handlar därmed inte enbart om en beskrivning av normalitet utan fungerar även reglerande och blir därmed ett maktmedel mot det avvikande (Ambjörnsson, 2004, s.21).

Heterosexuell samhällsnorm: Inom dess ramar så är könen man och kvinna socialt konstruerade. Det vill säga att de ges frihet och restriktioner att agera inom denna rådande norm. (<http://www.ne.se/artikel/168220/168220/heterosexuell>, 18/11 – 08). Det handlar om föreskrivna regler om både hur du ska vara som man eller kvinna men också om att du ska vara man eller kvinna. Detta konstruerande av kön har utvecklats inom något som kallas heterosocialiserad förståelseram där alltså två olika och motsatta kön är de enda möjliga identiteterna (Ambjörnsson, 2004, s.15).

Genus ”(latin, 'härkomst', 'släkt', 'stam', 'kön', 'art', 'slag'), begrepp inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och teoribildning som används för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantagna formar människors sociala kön...” (<http://www.ne.se/artikel/181336/181336>, 18/11 – 08). Eller förenklat: genus är en ”kulturellt skapad maktordning relaterad till föreställningar om manligt och kvinnligt.” (Ambjörnsson, 2004, s.12).

Manlig norm och kvinnlig norm: kan enbart förstås inom den heterosexuella förståelseram där de anses vara de enda möjliga identiteterna. Det finns således regler för hur man ska vara som man och som kvinna men att deras sociala konstruktion alltid skapas och omskapas beroende på kulturen de lever i. Det är deras olikheter som skapar attraktion dem emellan och knyter dem samman. (Ambjörnsson, 2004, s.15)

Androgyn är en person som bär på både kvinnliga och manliga drag. (<http://www.ne.se/artikel/114574/114574>, 18/11 - 08). Utifrån detta kan man anse eller tolka det som att samhället skapat denna föreställning inom en heterosexuell norm.

Transsexualism:

”Transsexuell är den person som upplever sig vara av ”motsatt” kön jämfört med sitt biologiska kön och som har en önskan att förändra kroppen så att den bättre passar den egna självbilden. Transsexualism är en medicinsk (psykiatrisk) diagnos och kan vara ett sätt att identifiera sig. Efter en noggrann utredning kan en t. ”byta kön” genom kirurgiska ingrepp kompletterade med talövningar, epilation och hormonterapi...” (Aha uppslagsverk, Modern kunskap för alla nr 1, 2004, s.45)

Metrosexuell: ”är en ibland något nedsättande beskrivning på den trend hos heterosexuella västerländska män som av vissa (framför allt västerländska män som inte hakat på trenden) beskrivs som feminina då de intresserar sig för sådant som traditionellt hört till den kvinnliga

(och stereotyp homosexuala) könsrollen, t ex. frisyrer, heminredning, mode och Fame Factory. Mark Simpson myntade ordet år 1994. Metro syftar på att det är ett storstadsfenomen (där toleransen och dekadensen är större).” (<http://susning.nu/Metrosexuell>, 11/11 - 08)

Metod och material:

Utifrån ett narrativt synsätt kommer vi att analysera filmerna, vilket enligt Carola Skott i sin bok *Berättelsens praktik och teori* (Skott, 2004), beskrivs som ett sätt att belysa människors berättelser ur ett samhälleligt perspektiv men också att berättelsen är ett sätt att uttrycka identitet men också att den skapar identitet. Enligt det narrativa synsättet så förenar man delarna med helheten för att skapa förståelse och mening (Skott, 2004, s.46 – 47). Utifrån detta synsätt så har vi tittat på filmernas handling och karaktärernas yttre attribut, röster, personligheter och handlande för att belysa dem utifrån de samhälleliga normerna som existerar idag. Under det narrativa synsättet så har vi den hermeneutiska forskningsmetoden där vi kommer att använda oss av den hermeneutiska cirkeln som Skott talar om den som, ”...en cirkulär undersökningslogik. Detta sker både i vardagsliv och mera systematiskt och metodiskt i forskning. Den tolkandes förförståelse och skapande av ny förståelse är del av denna cirkelprocess.” (Skott, 2004, s.67).

Vi kommer att utgå ifrån den hermeneutiska metoden, vilken handlar om mening och förståelse där vi tolkar utifrån sociala konstruktioner. Det handlar om att med hjälp av hermeneutiken förklara meningsfulla fenomen så som sociala rollmönster, alltså mänskligt beteende. Det man måste tänka på och som Gilje och Grimen tar upp är att vi som aktörer tolkar utifrån egna erfarenheter och trosuppfattningar och att det vi ser vägs mot det vi redan vet, eller som de uttrycker det: ”Allt detta – språk, begrepp, trosuppfattningar, personliga erfarenheter (och mycket annat) – tar varje aktör med sig in i interaktionen med andra och i sina försök att tolka meningsfulla fenomen. Samhällsforskare utgör inget undantag i detta avseende. De har också en förförståelse som i princip innehåller samma element som andra sociala aktörers förförståelse.” (Gilje & Grimen, 2002, s.187).

Vi kommer genom denna metod använda oss av den hermeneutiska cirkeln vilken Gilje och Grimen också tar upp i boken *I samhällsvetenskapernas förutsättningar* (Gilje och Grimen, 2002, s.191). Vilket betyder att man måste förstå helheten för att förstå delen och tvärtom. Det vill säga, för att kunna tolka något måste man sätta det i sitt sammanhang, annars förlorar man förståelsen. Men samtidigt måste man kunna tolka delarna för att kunna se helheten. För att kunna göra en tolkning av en av karaktärerna så måste man kunna hänvisa till helheten vilken karaktären befinner sig i. Man måste alltså sätta karaktärerna i dess kontext, alltså handlingen för att kunna tolka dem. Utan handlingen så får vi ingen förståelse för vilka karaktärerna är eller varför de agerar som de gör. Vi börjar med att se på filmerna för att kunna tolka karaktärerna i dess kontext, vilket genererar att vi kommer att ge en beskrivning av filmernas handling och sedermera presentera karaktärerna i deras miljö. Vi har med kvalitativ metod gjort tolkningar av de här artefakterna – filmerna – och vad vi utifrån dessa kan finna för svar på våra frågor.

Vi har valt att använda oss av Shrek filmerna för att de skiljer sig en del mot andra animerade barnfilmer. Dels för att de både behåller och driver med stereotypa karaktärer. De utnyttjar barnens kunskaper om hur t.ex. en saga är uppbyggd med prins och prinsessa och hur dessa skall bete sig och vara. Genom att ge dessa karaktärer sin solida plattform så överdriver man

samtidigt karaktärernas sociala könsroller. Andra karaktärer har fått sin raka motsats istället och framställs som hycklare istället för vad de egentligen utifrån sitt namn ska stå för. Den charmanta prinsen blir istället en narcissistisk metrosexuell man utan empatisk förmåga. Den goda féen blir en hänsynslös affärskvinna som bara ser till sina egna intressen. Här återfinns man både sagor, myter och Hollywood som används i handlingen men på ett karikatyriskt vis. Man har hela tiden glimten i ögat och bollar med könsroller, identiteter, normer och samhällliga värderingar. På grund av sin klivna humor så vänder den sig både till barn och vuxna.

Tidigare teoretisk anknytning och forskning:

Det finns väldigt mycket forskning kring barns TV tittande, Internet användande och TV – spelande. Det läggs där väldigt mycket fokus på våldets påverkan och hur mycket tid som läggs på TV tittandet och hur det påverkar deras lärande och skolgång. Det finns också mycket forskning kring genus, om manligt och kvinnligt och hur det ser ut i förskolan och i skolan. Vad man gör för att fostra barnen till jämställda medborgare där både flickor och pojkar får ta lika mycket plats och pröva samma saker. Det finns dock begränsat med forskning som kombinerar genus och barnfilm, eller i detta fall genus och animerad barnfilm. Vi kommer att använda oss av tidigare forskning inom både genus och film för att ge en beskrivning av normerna kring vad som är kvinnligt och manligt i filmens värld, i detta fall animerad barnfilm.

Carola Skott lyfter den narrativa forskningen i boken *Berättelsens praktik och teori – narrativ forskning i hermeneutiskt perspektiv*. Det är framförallt hennes kunskap om den narrativa forskningen inom ett hermeneutiskt perspektiv som gjort att vi valt att använda oss av henne till att belysa vår teoretiska bakgrund och våra analysverktyg. Hon menar att när man forskar kring berättelser innebär det att förståelsen utgår ifrån tidigare erfarenhet. Vår kultur är alltid närvarande och blir synlig i individens berättelser. (Skott, 2004, s.130). Vi menar att film är berättelser och att det synliggörs även där då det är människor som skapar film och vars erfarenheter och kulturella preferenser genomsyrar deras verk.

Fanny Ambjörnsson är socialantropolog vid Stockholms universitet och en av dem som forskat mycket kring genus och könsroller. Från hennes bok *I en klass för sig – Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2004) finner vi mycket om vad som anses kvinnligt och hur det sociala könet är i ständig omskapelse men alltid inom den heterosexuella ramen. Hon menar att det är denna sociala konstruktion mellan man och kvinna som gör att vi åtrår varandra, och att det sociala könet är ett kulturfenomen och om man går utanför detta fenomen eller den heterosexuella ramen så ses man som onormal i samhällets ögon. Genom ett antal tjejer på två skilda gymnasieprogram har hon belyst frågor som normalitet och vad dessa tjejer gör för att upprätthålla det och utmana. Här belyses också viktiga aspekter av skapandet av genus, så som klass, sexualitet och etnicitet. Här belyses hur den skötsamma medelklasstjejen mer ses som normal än den provokativa tjejen som öppet vågar vara sexuell.

Fanny Ambjörnsson har även skrivit en del andra publikationer så som:

Ambjörnsson, Fanny. (2006). *Vad är queer?*

Ambjörnsson, Fanny. (1999). *Uppror pågår: feminister i tre generationer.*

Ambjörnsson, Fanny. (1997). *Ett hjärta i jeans och andra texter av tjejer om tjejers grejer* (<http://libris.kb.se/hitlist?d=libris&q=Fanny+Ambj%C3%B6rnsson&f=simp&spell=true&hist=true&p=1>, 8/12 – 08)

Margareta Rönnerberg, forskare inom det socialpsykologiska mediefältet, har tittat mycket på film, TV och barn. Hon är även den som berör genusfrågor i barnfilm med sin bok *Varför är Disney så populär?* (1999). Men även i boken *TV är bra för barn* (1997). Hon beskriver stereotyper av manligt och kvinnligt och hur de kan komma till uttryck. Så som: "Skönheten", "Bruden", "Modern", "Den självständiga (yrkes)kvinnan", "Horan"/"Häxan", "Den fogliga flickan" och "Hönshjärnan/huskorset" anses som feminina rolltyper. T.ex. beskrivs "Skönheten" som någon som existerar enbart för och genom sitt yttre som Ariel i *Lilla sjöjungfrun*. "Bruden" är den roll som fantiserar om mannen eller prinsen i sitt liv och det är genom denna man som hon blir bekräftad som en åtråvärd kvinna. Askungen är en typisk sådan roll liksom Snövit och Törnrosa (Rönnerberg, 1997, s.124 –126). Dessa figurer kan också ses som manifestationer av publikens känslor och drömmar, prinsen än mer då han snarast är en gestaltning av prinsessans fantasi enligt Rönnerberg (Rönnerberg, 1997, s.70). De manliga rolltyper man kan finna är: "Ensamvargen", "Polisen/sheriffen", "Den Hemlige Fantomen/Räddaren i nöden/ Superhjälten", "Vännen/Hjälparen", "Vitsmakaren" och "Den nyfikne spejaren". "Ensamvargen" beskrivs av Rönnerberg som en person som med hjälp av sin styrka och ev. vapen tar sig fram i världen. Ju fler vapen karaktären har desto större inneboende rädsla bär han. I denna kategori ingår t.ex. He-man och Hulken. Å andra sidan har man "Vännen/Hjälparen" som är den man man kan lita på och som sätter större värde på vänskap än sin egen manlighet och kan bestå av antingen ett djur eller en mindre grupp av karaktärer (Rönnerberg, 1997, s.126-129). Rönnerberg menar dock att de olika stereotypa rollerna inte utgör något problem för barnen utan att de utifrån dessa, senare får en bättre nyanserad bild av könsrollerna. Rönnerberg håller i båda böckerna ett barnvistiskt synsätt och menar med detta att barn ser på film på ett helt annat vis än vi vuxna gör då de lever mer i nuet. Margareta Rönnerberg anser att det finns en tradition inom tecknad barnfilm där man gärna skapar överdrivna stereotyper och detta i sig anses inte vara något problematiskt då hon belyser att det inte är filmer som formar barnens könsroller utan att det är tillsammans med andra barn och vuxna som detta skapas (Rönnerberg, 1997, s.131).

Magnus Persson är fil dr i litteraturvetenskap och forskar inom kultur- och medieanalys, litteraturteori och litteraturredaktik samt receptionsforskning. Han berör i sin bok *Populärkulturen i skolan* (2000) populärkulturens påverkan på våra barn. I hans bok finner vi Henry A. Giroux som är professor inom lärande och arbetar för närvarande vid McMaster Universitet sedan maj 2004, här har han också the global television network chair i engelska och kulturella studier (<http://www.henryagiroux.com/>, 16/12 – 08). Ett urval av hans publicerade böcker ligger som bilaga 2. Henry A. Giroux analyserar ett antal av Disneys filmer och menar att även om Disney har "starka" kvinnliga karaktärer så är ändå målet för dessa att finna kärleken i en man och gifta sig. Han anser att det primära målet med filmerna är att "kärleken övervinner allt", tvärtom vad Margareta Rönnerberg anser då hon menar att stereotypa karaktärer hjälper barnen att senare få en bättre nyanserad bild av de sociala könsrollerna. Här får vi också en helt annan bild av Disney som produktionsbolag och att barn påverkas betydligt mer av Disneyfilmer än vad vi tror. Även om Henry A. Giroux här mest belyser Disney så får man känslan av att han menar att all animerad film som barn ser på påverkar dem och deras uppfattning av vår omvärldskultur. Enligt Henry A. Giroux resonemang i *Populärkulturen och skolan* så påverkas barn mer än vi tror av det som de ser på film. Han tar upp Disney som exempel och menar att vi inte kan vifta bort deras och deras films påverkan på den sociala identitetsutvecklingen hos våra barn (Persson, 2000, s.112).

Cecilia von Feilitzen är ett välkänt namn inom filmvetenskap och tar utifrån ett globalt perspektiv tillsammans med Ulla Carlsson upp i boken *Children, Young People and Media Globalisation* (2002) hur barn påverkas runt om i världen av medieutbudet. Här finner vi diskussioner kring barns identitetsutveckling och deras identifikation av karaktärer i barnfilm där barn plockar in karaktärer i sina lekar. Hon tar också upp vad barn ser på och hur mycket de ser på TV och hon gör det genom intervjuer ifrån olika delar av världen.

I boken *Mer tecknat...? -Animerade TV-program – marknad, utbud, barn, föräldrar* (2004) lyfter Feilitzen olika perspektiv på animerade barnprogram inom TV och vad för utbud och tankar de olika kanalerna i Sverige har om sitt barnprogramsutbud. Här finner vi att de flesta framträdande rollerna inom animerade barnfilmer är män eller pojkar och Feilitzen menar att grovt sett så är det mer än hälften. Även i denna bok lyfter hon fram hur barn plockar in karaktärer ifrån animerade barnfilmer och serier in i sina lekar tillsammans med andra barn, därmed kan även barn som inte ser på dessa serier ändå säga något om dem. Hon menar också att små barn identifierar sig med små, gulliga, bifigurer så som djurbarn och barn i yngre eller samma ålder som de själva. Hon lyfter även att flickor gillar när det finns mer starka och framåt drivande karaktärer som är flickor eller kvinnor och de tycker också att det finns för få sådana program att se på. Men att pojkar inte alls kan tänka sig vilja identifiera sig med starka kvinnor eller flickor med superkrafter för att de just är flickor (Feilitzen, 2004, s.105,148,156,158-159).

Feilitzen menar att de som gör programmen måste vara medvetna om vilka underliggande budskap och värderingar som de förmedlar till barn, då barnen tar till sig det de ser och bearbetar detta för att få en förståelse utifrån egna erfarenheter. Det är därför viktigt att inte förstärka orättmätig makt eller illegitima hierarkiska strukturer för att barnen kan på ett omedvetet plan tro att det är så omvärlden är beskaffad (Feilitzen, 2004, s.103).

Patti M. Valkenburg är professor på Amsterdams School of Communications Research ASCoR. Hennes forskningsintresse inkluderar vad barn och vuxna gillar och ogillar för slags underhållning, deras utveckling som konsumenter, kognitiva, emotionella och sociala effekter av medias innehåll och all teknologi på unga människor (http://www.cam-scor.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=36, 10/12 – 08).

Hon har skrivit boken *Children's Responses to the Screen – a media psychological approach* (2004) där hon tar upp hur barn i olika åldrar påverkas av olika barnprogram och deras förståelse av dem. Vad som fångar barnens uppmärksamhet beroende på deras ålder och varför barn i olika åldrar gillar olika program. Hon har då utgått ifrån olika åldersgrupper och dessa är 0-2, 2-5, 5-8, 8-12 och för äldre barn och vuxna. T.ex. så beskriver hon hur 5 – 8 åringar börjar kunna särskilja på verklighet och fantasi men att de däremot tror att skådespelare i vanlig spelfilm även är deras roller i verkligheten. De har börjat uppskatta stunts och specialeffekter men förstår att det är överkligt (Valkenburg, 2004, s.27).

Hon tar upp att barn i åldern 5-8 år gärna ser på animerade barnfilmer och serier med enkel handling och enkla, stereotypa, karaktärer så som Teenage Mutant Ninja Turtles, Power Rangers osv. Valkenburg uttrycker det såhär:

”Children of this age group, and many older children as well, like to watch these types of simple stories and characters that present the world in terms of simple contradictions, in ways that adults would reject as to stereotypical. Children in this age group are busy with the development of their social identity in general and their gender role identity in particular.

They might use the stereotypical characters that appear in these entertainment programs to enable this developmental process (Davies et.al., 2000; Seiter, 1998).”(Valkenburg, 2004, s.29).

Vi har, begränsat, använt oss av Karin Kjellberg och hennes bok *Genusmaskineriet* (2004), John Gray och hans bok *Män är från Mars kvinnor är från Venus* (1996), en populärvetenskaplig bok som lyfter typiskt manligt och kvinnligt på ett lättillgängligt vis men ur ett samhällsperspektiv vilket vi berör i vår uppsats och därmed känns den relevant att ha med.

Resultatredovisning och analys:

Vi börjar med att se på filmerna för att kunna tolka karaktärerna i dess kontext, alltså handlingen, för att kunna göra en tolkning av dem. Utan handlingen så får vi ingen förståelse för vilka karaktärerna är eller varför de agerar som de gör. Vilket genererar att vi kommer att ge en beskrivning av filmernas handling och sedermera presentera karaktärerna i deras miljö.

Shrek

Filmen handlar om hur träsktrollet Shrek en dag får i uppdrag att rädda en ung prinsessa vid namn Fiona ifrån ett torn där hon sitter inspärrad och bevakad av en drake. Shrek träffar Åsnan och de blir vänner under deras vandring för att söka och rädda prinsessan. Shrek och Åsnan lyckas, efter viss vedermöda, rädda prinsessan Fiona ifrån tornet och förbi den vaktande, kvinnliga, draken. Shrek och Åsnan lyckas således med sitt uppdrag att få ut prinsessan som dock inte verkar bli så lycklig över att ha blivit räddad av ett träsktroll istället för den stiliga prins hon drömt om. Det blir upptakten till en mängd diskussioner mellan henne och Shrek under vandringen tillbaka, där Åsnan nästan blir lite åsidosatt. Fiona och Shrek utvecklar känslor för varandra på vägen men utan att de vet om vad den andre tycker.

1. Analys och presentation av karaktärerna

1.1 Fiona

Fiona är en ung kvinna med långt, rödlätt hår som hon alltid bär uppsatt i en fläta med gröna sammetsnoddar. Som prinsessa är hon nätt med yppig byst och smal midja. Ansiktet är hjärtformat med en liten nätt näsa och mun, gröna ögon och hon bär en guldtiara i håret. Hon bär alltid en grön sammetsklänning med guldlamé och till detta skor i grön sammet. Som träsktroll är hon stor och grön med utstående öron men söt ändå. Hon är större till kroppen, mullig, men ändå med tydlig midja och höfter liksom byst.

Fiona lever i en romantisk drömvärld där hon är en prinsessa som sitter fånglad i ett slott, vilket hon kommer att befrias ifrån av en stolt riddare och få en kyss av sitt livs stora kärlek. Då hon anar att hennes räddande riddare är i antågande så ligger hon och sover ”räv” på grund av sin nyfikenhet inför mötet med sin stora kärlek. När Shrek som riddare ”dimper” ner i rummet så sätter sig Fiona hastigt upp och rättar till kläderna, lägger sig sedan ner igen och låtsas sova. Detta är en typisk gest av den kvinnliga ”skönheten” som Rönnberg beskriver är en karaktär där ytan eller ”omslaget” är det viktigaste och där insidan lämnas tom - att göra sig vacker är en viktig del antingen för sig själv eller för att fånga en man(Rönnberg, 1997,

s.124). Men även om Fiona uppvisar alla typiska drag för ”skönheten” så medvetandegör hon det eftersom hon hela tiden är medveten om att det är så här en prinsessa som hon skall vara. Vi vill med detta mena att Fiona spelar en roll som prinsessa som ska räddas ifrån tornet och den vaktande eldsprutande draken. Det blir en överdriven identifikation med just den här typen av stereotyp karaktär men också med det typiskt kvinnliga inom den heterosexuella normen och därmed humoristiskt framställt.

Fiona har en väldigt stark vilja och är en slagfärdig ung dam med kämparglöd. Hon påvisar inte de vanliga traditionella moderskänslorna där hon i en scen sjunger högt och falskt så att en fågelmor spricker detta för att hon ska kunna klättra upp och ta äggen i boet som hon därefter steker till frukost. Fiona slåss även mot Robin Hood och hans män i skogen som försöker ”rädda” henne ifrån Shrek och visar på rådighet där hon drar ut en pil ur Shreks bak medan Åsnan svimmar och blir hysterisk. Åsnan blir som en ”kvinnlig” motsats till Fiona och med det uppvisar båda androgyna drag till sättet.

Då Fiona blir varse om att de har en dag kvar att vandra och solnedgången närmar sig så höjer hon sin röst likt en mans stämma och säger ”jag kräver att vi hittar en lägerplats NU.” Detta för att kunna dölja den förvandling som hon genomgår vid varje solnedgång, vilken inte är en kvinnlig idealbild. Ambjörnsson talar just om hur kvinnor bör se ut och vara för att skilja sig ifrån mängden och dra till sig mannens intresse (Ambjörnsson, 2004, s.16). Att visa sig som ett träsktroll istället för en skön prinsessa blir därför ett brytande ifrån den kvinnliga normen och därtill den heterosexuella förståelseramen som bygger på normen om hur en kvinna eller man ska vara.

Fiona visar också sin kvinnliga fåfänga då hon tackar ja till Lord Farguaad’s frieri, detta trots sina känslor för Shrek. Hon känner sig sviken och sårad och vill på detta sätt hämnas för att Shrek inte ville lyssna på henne när hon ville berätta sin historia och sina känslor för honom. I slutscenen så stormar Shrek kyrkan där Fiona och Lord Farguaad står för att vigas. De bedyrar sin kärlek för varandra och då Fiona blir kysst av Shrek, sin äkta kärlek, förvandlas hon till sitt sanna jag. Här belyser man Fiona som kvinna och hennes kvinnlighet och status som bekräftas genom mannens kärlek och kyss, giftermålet är det som ses som ett slutgiltigt mål för henne som kvinna. Detta sker dock med glimten i ögat då hon, liksom odjuret i Skönheten och Odjuret höjs upp i luften och i ett skinande ljus blir till träsktroll istället för den undersköna prinsessa som förväntas. Man kan därmed ifrågasätta om det är som Giroux menar att det oftast är att kärleken övervinner allt som är syftet med denna film. Han uttrycker det som att barn oftast i slutet av filmen blir anmodade att kärlek och giftermål med det motsatta könet är vad som är viktigast för just kvinnan. Vi vill mena att även om Shrek som film befäster stereotypa förväntningar så driver den med dem samtidigt, därmed anser vi att den också bryter mot traditionella förväntningar.

1.2 Shrek

Shrek är ett typiskt träsktroll; stor, grön, utstående öron, stor mun och underbett. Han har stor potatisnäsa, bruna ögon och stora händer. Han bär en vit skjorta, en brun liten väst som ser för liten ut för honom, bälte under den stora kulmagen, bruna trikåer och bruna mockastövlar med skaft. Han har en ”stygg” fasad utåt där han betar sig illa mot andra och kommer med rätt ”taskiga” kommentarer, då han vet att han skiljer sig ifrån alla andra och att de är rädda för honom på grund av hans utseende. Åsnan får utstå en del spe där han följer efter Shrek tillbaka till träsket efter att ha blivit räddad av honom ifrån ett par vakter. Denna fasad har Shrek för att skydda sig själv från att bli sårad av andra och kan därmed uppfattas som ”ensamvargen”, Rönnberg beskriver karaktären med att han tar sig fram genom livet med

hjälp av sin styrka och att kampen är viktigast och även om han har medhjälpare, i detta fall Åsnan, så hänger det ändå på honom själv i slutändan. Den ”taskiga” fasad Shrek har till en början rämnar då han träffar Fiona, därför att han under ytan är snällare och mjukare än han själv tror och visar.

Shrek visar på en bryskhet och är hotfull och oförstående mot sagofigurerna som tagit sin tillflykt till träsket. Då han inser att sagofigurerna inte blir rädda och tar till flykten så visar han både frustration och desperation då han inser detta och vet inte vad han ska göra för att få bort dem. Med stark beslutsamhet så beger han sig till Lord Farguaad och tar där uppdraget som ges honom. Shrek ser det endast som en uppgift att utföra för att han skall få tillbaka sitt träsk och på så sätt få lugn och ro, att de som gömmer sig i hans träsk kan komma till skada har han inte en tanke på, liksom den unga mö han är satt att rädda. Inte heller verkar han rädd för egen del trots att han ska förbi en vaktande drake. Här uppvisar han traditionellt manliga drag då han med rå styrka och handlingskraft tar sig an uppgiften som blir till den kamp han utkämpar genom filmen. Här befästs det stereotypiskt manliga beteendet då han är både stor, högljudd, respektlös och hela tiden går efter eget huvud utan tanke på konsekvenser, vilket han själv är medveten om.

Han har inga tankar kring sköna kvinnoideal inte, vilket vi förstår där de står utanför slottet som draken vaktar, och Åsnan frågar var den gamla skräcködlan är någonstans och syftar på draken. Vilken Shrek inte har en tanke på utan svarar att hon är därinne och väntar på att vi ska befria henne. Shrek visar inte någon ödmjukhet eller romantik inför Fionas känslor och kvinnliga skönhet då han finner henne. Istället är han ovanligt brysk då han lyfter upp Fiona över sin axel då hon vägrar att följa med honom tillbaka och anser sig stå över henne då han inte lyssnar till hennes protester. Ett stereotypiskt manligt beteende där mannen är den som bestämmer och att hans styrka blir hans vapen och övertalningsmetod där hon inte ges en chans att opponera sig. Ekenvall menar att det funnits/finns en föreställning om att kvinnan är den underordnade och sätter detta till motsats till mannen som då är den överordnade (Ekenvall, 1992, s.17). Denna föreställning genomsyrar scenen och förstärker den samtidigt som Shrek hela tiden roas över att han som träsktroll räddar denna prinsessa. Han befäster och driver med våra sociala könsroller och vi vill mena att även om Shrek behandlar Fiona utifrån ett stereotypiskt manligt beteende så är det utan tanke på att Fiona är underställd honom. Han, liksom Fiona, är medveten om hur sagan går och han roas snarast av att spela rollen som riddare än att han tar den på allvar.

Att ett träsktroll visst har känslor syns då Shrek med en kärlekens blick möter Fionas då de sitter och äter sin ”sista” måltid tillsammans. Han inviterar också henne att komma på besök till träsket någon gång så att han kan bjuda henne på något gott, han lockar henne med olika ”läckra” alternativ. Shrek ville fråga vad hon känner inför honom som person men vågar inte och istället så frågar han om hon vill ha den sista biten av maten. Den kärleksfulle Shrek får vi se i scenen då han plockar en solros och på väg tillbaka till grottan övar på hur och vad han ska säga till Fiona då han ger henne blomman. ”Jag såg den här blomman och kom å tänka på dig, för att den är söt, åh jag alltså, jag gillar ju inte sånt, men jag tänkte att kanske du gör det som, eftersom du är söt, men jag gillar dig ändå och jag åh det går aldrig ...”(Shrek,2002). Man kan se ett traditionellt manligt beteende här när det gäller svårigheten med att prata om känslor. Han övar och känner sig obekvämt i hur han ska kunna uttrycka sina känslor för Fiona. John Gray tar i sin bok *Män är från mars och kvinnor är ifrån venus* upp könsolikheter, han menar att en man kan bli stressad av känslor och drar sig då tillbaka för att finna en lösning på hur han skall kunna ge uttryck för vad han känner och sådant tar tid (Gray, 1996, s. 41, 43).

Shrek visar senare en manlig fåfänga då han sårad och besviken efter att ha hört samtalet mellan Fiona och Åsnan och missförstått detta. Han skapar ett hårt och tufft skal för att inte visa sina känslor. Den manliga fåfängan gör honom elak och han ger spydiga gliringar och kommentarer till Åsnan. ”Han vill vara ensam och framförallt slippa alla värdelösa, patetiska, påfrestande, talande åsnor”(Shrek, 2002). Detta istället för att lyssna på vad Åsnan försöker förklara vad som sagts och hänt kvällen innan. I slutet när han erkänt för sig själv att män får visa känslor så tar han sig till kyrkan och rusar in och erkänner sina känslor för Fiona, för att inte mista henne.

1.3 Åsnan

Åsnan är en åsna med grå päls, svarta toppar på öronen, vit mule, vit under magen, svart man och svans och bruna ögon. Han är pratsam, naiv och ensam då han är utanför. När Åsnan träffar Shrek försöker han vara inställsam genom att säga att han håller med Shrek i allt han säger och gör allt för att få bli hans vän och få bo hos honom. Han ser en frände i Shrek som också är ensam och utanför på grund av sitt annorlunda utseende. Ett uttryck som Åsnan säger är ”Shrek och Åsnan, trofasta vänner på äventyr igen.”(Shrek, 2002) vilket återspeglar det som Rönnberg använder för att beskriva att vänskapen är viktigast för ”vännen”(Rönnberg, 1997, s. 127). Detta syns återigen när Åsnan visar en riktig godhjärtlighet och ärlighet då han försöker trösta Fiona då hon är förtvivlad över att hon förvandlas till träsktroll vid solnedgången: ”Ta det lugnt, så illa e det inte, så ful är du inte och dessutom, näe, jag ska inte ljuga, du é ful. Men du ser ju bara ut sån här på natten, Shrek är tvärful dygnet runt”(Shrek, 2002).

Han är konflikträdd och blir lätt orolig och nästan hysterisk i stressade situationer. Som när Fiona drar ut pilen ur Shreks bak så skickar hon iväg Åsnan att hämta en blomma så att han lugnar ned sig och hon kan arbeta ifred. Åsnan liksom Fiona uppvisar därmed androgyna drag i sitt beteende. Manlighet är inte det viktigaste för denna typ av karaktär som ”vännen” är och får därmed Åsnan att framstå som en normbrytare inom den heterosexuella samhällsnormen i hans sätt att reagera vilket denna scen ger ett exempel på.

I scenen där draken har övertaget över Åsnan så pratar Åsnan på i sin rädsla och blir en charmör som charmar Draken. ”Så stora tänder du har, jag menar gnistrande vita tänder ... du måste ju bleka dem eller nåt med det där leendet, är verkligen bländande. Å anar jag en doft av mintlig friskhet? Å vet vad mer, du är en hondrake ..., klart du é en hondrake, du bara ångar av kvinnlig skönhet.”(Shrek, 2002). Här visar han istället drag av Rönnbergs ”vitsmakare” där han med hjälp av sin snabbtänktighet pratar omkull hondraken (Rönnberg, 1997, s.128).

1.4 Draken

Draken är stor och rosa med mörkare rosa taggar på ryggen, stora gröna ögon med långa mörka ögonfransar. Hon är kärlekskrank och ensam, och blir förälskad i Åsnan och vill följa med när de beger sig hemåt. Men blir sorgligt nog kvarlämnad då Shrek lurade och kedjade fast henne. Draken är både stor och farlig men också ensam och ledsen. Draken visar en kvinnlig ömhet och kärlekstykke för Åsnan när hon blivit charmad av honom. Hon använder sig klart av alla traditionellt kvinnliga attribut för att vinna Åsnans gunst så som att blåsa rökringar formade som hjärtan och flirta med sina långa ögonfransar. Draken bär vissa drag ifrån både ”Skönheten” och ”Bruden”, hon vill vara vacker och bryr sig därmed om sitt utseende detta för att fånga en mans uppmärksamhet. Hennes handlingar är inriktade mot en man och i detta fall Åsnan och det är viktigt hur han uppfattar henne.

När Draken böjer sig fram för att kyssa Åsnan, så är det Shrek hon råkar kyssa på baken. Detta för att han räddar Åsnan i just det ögonblicket och själv hamnar på exakt samma plats. Draken blir rasande då hon upptäcker detta, vilket i sin tur blir den utlösande kraft som gör att hon återgår till den fruktade stora eldsprutande drake som hon också är. Även här driver man med karaktärer. Det hela ges en humoristisk touche eftersom det avviker ifrån det som anses normalt i sagans värld speciellt då drakar oftast är av manligt kön.

1.5 Lord Farguaad

Lord Farguaad är väldigt kort och har långt svart hår, röda kläder, fyrkantigt ansikte med små mörka ögon. Han är självupptagen, bryr sig om sitt utseende men utan att bli fåfång. Maktgirig då han endast vill ha en prinsessa för att han ska kunna bli kung över riket. Lord Farguaad använder sin makt över sina undersåtar för att de ska hjälpa honom att utföra sina hot då han betar sig som en egoistisk, självgod och fåfång tyrann. Vilket han visar i scenen där han utsätter pepparkakan för tortyr för att få ur honom information om var sagofigurerna gömmer sig. Han uppfyller alla krav som "Horan/Häxan" har enligt Rönnerberg där hon beskriver den som kylslagen, hänsynslös och självupptagen (Rönnerberg, 1997, s.125). Lord Farguaad är rätt bakslug när han lyckas lura Shrek att utföra hans uppdrag att befria prinsessan Fiona ifrån tornet där draken vaktar, vilket betyder att han är rätt feg. Han är dessutom bekväm då han inte själv ger sig ut för att befria sin påtänkta brud.

Obeslutsam som han är så kan han inte fatta ett eget beslut om vilken ungmö han skall välja till brud utan måste ta hjälp av sina män. Detta då han bara är intresserad av sig själv och hur han skall kunna bli kung. Lord Farguaad uppfyller inte de mått som flickor har om en drömprins, då han är dvärglikt kort, istället lägger han på sig en kvinnotjusares fasad. Detta kommer fram i scenen vid hans första möte med prinsessan Fiona: "Ursäkta om jag fick er att rycka till men det var precis vad ni gjorde med mig, aldrig har jag ställts inför en sådan självlysande skönhet förut. Jag är Lord Farguaad, Prinsessan Fiona, vackra väna felfria Fiona, vill ni bli den perfekta brudgummens perfekta brud?" (*Shrek*, 2002). Här uppvisar han ett traditionellt macholiknande beteende med ett narcissistiskt och fåfängt uppträdande som mest blir humoristiskt med tanke på hans korta längd och tunna kropp till detta överdimensionerade fyrkantiga typiskt maskulina ansikte.

I brölloppscenen visar han sitt rätta jag inför Fiona då hon förvandlas till ett träsktroll vid solnedgången. "Fy, så motbjudande, vakter, vakter ta bort styggelsen ur min åsyn. Nu ta dem, ta dem båda två. Sånt där hokus pokus förändrar ingenting, giftermålet är bindande och gör mig till kung." (*Shrek*, 2002).

Shrek 2

Filmen börjar med Shrek och Fionas smekmånad parallellt med Prins Drömmings väg in till tornet för att rädda prinsessan Fiona. Men det är inte Fiona han finner i tornet. Shrek och Fiona blir hembjudna till hennes föräldrar Kungen och Drottningen i kungariket Långt, långt borta. Det blir ett ganska ljummet mottagande som är upptakten till en hel del problematik mellan, speciellt, Kungen och Shrek. Prins Drömming återvänder ifrån sitt misslyckade räddningsuppdrag och berättar för den goda Féen som konfronterar Kung Harold. Kungen i sin tur anlitar någon att "ta hand om" Shrek. Detta blir startskottet för ännu ett äventyr för de båda vännerna som även skaffar sig en tredje kamrat på vägen.

2. Analys och presentation av karaktärerna

2.1 Fiona

Fiona blir även hon människa i denna film, återgår till den prinsessa hon från början var. Detta är en direkt påverkan av att Shrek dricker av trolldrycken ”lyckliga i alla sina dagar”. Något hon blir alldeles förskräckt över när hon på morgonen ser sin spegelbild i tvättfatets vatten då hon nu vant sig vid att vara ett träsktroll och trivs med det. Hon känner en större samhörighet med Shrek än med sina föräldrar och det forna liv hon levt och inser detta under visiten i Landet långt, långt borta. Det faktum att utseendet inte betyder allt lyfts här och en längtan efter perfektion finns inte hos Fiona även om man ur ett typiskt kvinnligt synsätt borde finna det fördelaktigt. Hon frångår tankarna kring skönhetsidealen och värdesätter andra, inre, kvalitéer. Vi vill mena att Fiona är en modern och feministisk kvinna som värdesätter mer än enbart de yttre kvalitéerna hos sig själv och andra. Hon vågar ta plats, säga ifrån, slåss och hyser inte några betänkligheter över att rädda Shrek ur faror istället för att det ska vara tvärtom, hon frångår vad som anses vara kvinnlig norm där kvinnan är den som brukar räddas, vara foglig – inte säga emot - och vara hemma med barnen.(Kjellberg, 2004, s.27).

2.2 Shrek

Shrek blir i denna film människa med hjälp av trolldrycken ”lyckliga i alla sina dagar” och förvandlas då till en stilig ung man med svällande muskler, ett frimodigt ansikte med en söt potatisnäsa och brunt tjockt vågigt hår. Detta för att han vill ge Fiona det lyckliga slut som hon som flicka drömt om och skrivit om i sin dagbok som Shrek en tidig morgon läst. Detta självuppoftande beteende är nytt hos honom och vittnar om den kraft kärleken har. Dessutom får han känna på hur det är att vara attraktiv i andras ögon och ses som normal. Han blir den stilige ”prins” som alla flickor ”suktar” efter och man kan riktigt se hur Shrek först finner det ganska obehagligt innan han snabbt finner sig i denna nya situation. Han har här anpassats till det normala och blir därmed accepterad och lite till. Kvinnor vänder sig om efter honom på gatorna och männen vinkar åt honom. Han är precis som de, en helt normal attraktiv man. Vi menar att han nu uppfyller kraven för normal man inom de heteronormativa spektra som Ambjörnsson talar om(Ambjörnsson, 2004, s.14-15).

Shrek uttalar även denna kärlek då han säger till Åsnan att visst kommer han sakna att vara träsktroll med allt som hör dit, men att han älskar Fiona mer och är därför villig att avstå från det liv han innan levt. Uppoffringar brukar höra till det normbeskrivna kvinnliga beteendet(Kjellberg, 2004, s.12), så att man låter Shrek uppoffra sig för Fiona menar vi är modernt och ett tecken på ett jämställt tänkande, därmed anser vi att Shrek är en man av vår tid – modern och mer jämställd.

2.3 Åsnan

Åsnan följer ännu en gång med Shrek när de åker till Landet, långt, långt borta och är precis lika dumsnäll och klantig som i första filmen. Han har inget tålmod i vagnen när de reser till Landet, långt, långt borta, driver Shrek och Fiona till vansinne, precis som ett litet barn skulle göra med sina föräldrar. Barnen i publiken kan känna igen sig själva i detta med att sitta i timtal i en bil när man reser och kan därmed identifiera sig med Åsnans beteende där han hela tiden försöker prata med dem, sjunga eller helt enkelt tjata om annat. Han tycker helt enkelt att det är jättetråkigt att resa.

På samma vis så förstår Åsnan inte alla skämt eller djupa samtal som Shrek och Fiona för, eller som Shrek försöker föra med honom. Ett exempel på detta får man i scenen när Shrek och Fiona kommer hem från sin smekmånad och finner Åsnan i deras hus. Shrek och Fiona

försöker lite fint och försynt tala om att de vill vara ensamma. Åsnan tror sig förstå vad de menar men kan inte se att det är han som är i vägen för dem då han räknar sig som en i familjen. Men när de väl förtydligar det så blir han ledsen och känner sig utanför och vankar ut ur huset med slokande öron.

Det uppstår också rivalitet mellan honom och Katten, då Katten är mer på Shreks plan än Åsnan själv. Det är också därför Åsnan i sin svartsjuka dricker av trolldrycken innan Shrek, för att se att den inte är farlig, för det är vad bästa vänner gör för varandra. Åsnan anser hela tiden att han är Shreks bästa vän och det märks eftersom han försöker övertala Shrek att inte dricka av trolldrycken. Genom att lyfta fram exempel för Shrek på sådant som han inte längre kommer att kunna göra som människa. Shrek skulle förlora allt som han som träsktroll trivs med och står för och frågar slutligen om det här verkligen är vad han vill.

Åsnan är en sann och genuin vän som är villig att göra allt för dem som han anser är sina vänner. En otroligt empatisk karaktär som med sin brutala ärlighet och snällhet blir den där komiska ”Vännen/Hjälparen” som Rönnberg beskriver alltid är den som vill stötta, hjälpa och dela gott som ont med sin vän. Hans säkerhet får han inte genom vapen eller magi utan genom att han ses som en god vän eller kamrat liksom Pumbaa i *Lejonkungen*. (Rönnberg, 1997, s, 128). Det kan vi se hos Åsnan som får bättre självförtroende under resans gång med Shrek.

2.4 Katten

Katten är liten, lejonfärgad, med stora mörka ögon, stövlar och en hatt med fjäder. Här har vi mästerkatten i stövlarna som i denna film framställs som en äventyrlig och mystisk karaktär. Något vi får se i den scen där han introduceras som den lönnmördare Kungen lejer för att ta hand om Shrek. Han sitter i ett nedsläckt rum med stövlarna på ett träbord, vilket zoomas in då Kungen försiktigt kliver in. Det är också det enda vi får se av honom förutom de i mörkret lysande ögonen när han talar med låg och kurrande stämma. Han framställs som en obehaglig och farlig karaktär och det byggs upp en förväntning kring vem han kan vara.

Det är också den förväntningen som splittras i scenen där han ska mörda Shrek, då han dyker upp från ingenstans i en skogsglänta och drar värjan som han hotar Shrek med. Här får man se Katten i sin naturliga storlek till skillnad ifrån den uppfattning man har ifrån scenen i det mörka rummet då han framställs som större än vad han är med hjälp av kameravinkling. Istället ser vi här en annan sida av denna karaktär när hans liv skonats av Shrek och istället visar upp sin ädelmodighet då han tänker följa med Shrek tills han betalat tillbaka sin skuld. Hans uppträdande och manéer sker hela tiden med en komisk undermening, speciellt då han flyger på Shrek som en riktig katt, fräsande och med klorna utfällda och klättrar, rivandes, upp längs hans ben och innanför tröjan. Katten blir till den komiske ”Hjälparen” som Rönnberg menar oftast kommer i djurform till den ”mänskliga” huvudkaraktären (Rönnberg, 1999, s.59).

I andra scener utnyttjar katten sina stora, stora kattögon för att få sina motståndare att mjukna. Speciellt en scen då han tillsammans med Åsnan och Shrek blir jagade av slottets vakter. Detta då Shrek tänker rädda Fiona ifrån att bli förtrollad och tvingad att gifta sig med Prins Drömning mot sin vilja. Katten hoppar av Åsnan och ställer sig mellan sina vänner och vakterna och säger till Åsnan och Shrek att han tar hand om vakterna. Så tar han av sig den fjäderprydda hatten, trycker den mot sitt bröst och ser upp på dem med sina stora mörka ögon och ser alldeles bedårande ut. Detta förstärks med att man vinklat kameran uppifrån och zoomat in på Kattens ansikte. Detta får då alla vakter att sänka garden, vilket då Katten utnyttjar för att snabbt dra värjan och kasta sig över dem. Rönnberg menar att känslor

förstärks mer när man använder sig av djur som karaktärer och publiken minns dem tydligare på grund av deras förmänskligande, att man använder sig av husdjur är inte heller någon slump då de oftast är satta att spela rollen av ett barn(Rönnberg, 1999, s.21-22).

Charmant som få då katten möter flickor, lite som don Juan. Katten är en kvinnokarl med smickrande ord och flirtig attityd. Även Fiona får möta denna sida av Katten när de möts första gången. Han sitter kvar bak på Åsnan då Shrek sprungit in i slottet för att möta Fiona, men istället springer de om varandra och när Fiona kommer ut så får hon först syn på den förvandlade Åsnan som blivit en stilig vit hingst, och sen Katten där han sitter bak på Åsnans rygg och tvättar sig. Fiona tilltalar Katten i misstro att detta skulle vara Shrek som blivit förvandlad och då vänder sig Katten om, ögnar henne uppifrån och ned, och smickrande medger att han nog kunde vara vem hon ville bara för hennes skull. Detta sker då även Fiona förvandlats till människa igen, allt på grund av att Shrek druckit av trolldrycken ”lycklig i alla sina dagar”.

Katten är också en väldigt kapabel karaktär som är både listig, kunnig och bär på en stor inlevelseförmåga, många attribut som stämmer in på Rönnbergs karaktärsbeskrivning av ”vitsmakaren”(Rönnberg, 1997, s.127). Det är också han som ser till att Shrek får fatt i trolldrycken som nämns här ovanför och det då de bryter sig in hos den goda féen på hennes fabrik. Katten hoppar upp bland alla flaskor som står på hyllor som sträcker sig ända upp till taket i ett litet runt rum. Högst upp bakom glas står de finaste trolldryckerna och det är också där ”lycklig i alla sina dagar” drycken står. Katten använder en klo och likt en inbrottstjuv skär en rund skåra som han sedan lyfter bort för att kunna plocka ut drycken. Men det går dock inte riktigt som planerat och dess runda bakdel fastnar i hålet och han får slita ut den så att glasskärvor yr och han faller ned tillsammans med flaskan som dock hamnar i Åsnans mun. Detta får Katten att kommentera: ”äntligen gör din mun någon nytta.”(Shrek). Vi anser att Katten driver med Åsnan på ett sätt som indikerar att han anser sig stå över den andre. Ändå är det inte Katten utan Åsnan som kommer med de mer insiktsfulla kommentarerna, Katten är därmed en dubbeleggad karaktär som både är en listig skojare men även snabbtänkt och smart likt Timon i *Lejonkungen* som Rönnberg har som referens.(Rönnberg, 1999, s.176).

2.5 Kung Harold

Kungen Harold är en äldre kort normalbyggd man med ett alldagligt utseende, gråhårig och med en oval ansiktsform med pipskägg. Buskiga ögonbryn och djupt liggande bruna ögon och han bär en guldkrona på huvudet. Kungen bär en blå sammetströja med puffärmar, knälånga triksåer, vita knästrumpor och blå skor i sammet. Han är utan utmärkande drag och blir därmed ganska intetsägande rent utseendemässigt.

I missriktad omsorg om sin dotter så har han svårt att ta till sig Shrek som svärson och blir istället fientligt inställd till det ”monster” som tagit hans dotter ifrån honom. Det var trots allt Prins Drömning som var den tilltänkte och nu har alla hans planer raserats och dottern är också ett träsktroll istället för den sköna prinsessan som hon åter skulle bli med den ”sanna” kärleken som skulle ha beseglats med en kyss. Vreden över detta blir vi varse i scenen där de alla är samlade vid middagsbordet där både Shrek och Kungen sliter och river i maten med blickarna riktade mot varandra medan slagorden haglar dem emellan. Här framgår tydligt att mannen har rätt att uttrycka sig medan kvinnorna sitter under tystnad och lider. Ingen hänsyn tas och det är inte förrän de båda männen är färdiga som Fiona reser sig och rusar ut och Drottningen blir sittande kvar med hängande huvud. Det visar på den traditionella kvinnans underdånighet och den makt som mannen har som överhuvud.

Vi menar att Kungen är en stark karaktär som har sina åsikter och principer. Han är en kärleksfull fader men fattar inte alltid de bästa besluten gällandes sin dotter. Detta framträder ganska tidigt i den scenen där han beger sig till den mörka avsidesliggande krogen för att leja en lönnmördare att ta hand om Shrek. Här möter han den fula styvsystern Doris (ifrån Askungen) i baren, en sminkad man i kvinnokläder, som leder honom vidare till rätt person för jobbet. Vi anser att Kungen här uppvisar drag av vad Rönnberg kallar "Hånaren", en bifigur som i början driver med och hånar huvudkaraktären när den är som svagast men som blir den pådrivande kraften för huvudkaraktären, en utmaning helt enkelt. Genom att Kung Harold lejer Katten att "ta hand om" Shrek så blir det den utlösande faktorn som får Shrek till att bege sig till Den goda Féens fabrik för att hämta trolldrycken som ska hjälpa honom och Fiona (Rönnberg, 1999, s.60).

Kungen blir dock ganska liten till sättet när han möter den goda féen eftersom hon har en hållhake på honom och utövar därmed utpressning. Vilket blir tydligt när hon hämtar honom i droskan på kvällen efter middagen, sätter honom mellan två stora biffiga karlar och uttrycker sitt starka misshag över att hennes Prins Drömning inte är gift med Fiona som var tänkt. Kungen försöker så gott han kan släta över saken och förklarar att det är ju inte hans fel att Prins Drömning kom för sent. Kungen sitter hopsjunken mellan de två männen och ser så liten, ynkelig och förskräckt ut medan Den goda féen skäller ut honom och det blir väldigt tydligt en skrämseffekt där man zoomat in hennes ansikte snett underifrån så att hon upplevs som större än vad hon är. Sen har man filmat kungen uppifrån där man ser hur han sjunker djupare ned i sätet, skrämmd av hennes uppenbarelse.

All den här ambivalensen som man möter hos Kung Harold som karaktär kan ses ur perspektivet att familjefäder i animerad barnfilm oftast framställs som starka utåt sett, en auktoritet, men rätt maktlösa hemmavid. Rönnberg pratar dock om att de används som motpol mot pojknarnas socialiseringsprocess i de animerade barnfilmerna och använder sig av många kungligheter ifrån Disneyfilmer som exempel, vi anser att det även stämmer in på Kungen som tydligt uppvisar de här dragen.

2.6 Drottningen

Drottningen är lång, slank, med ljust hår som alltid bärs uppsatt i ett hårnät, tiara, har ett hjärtformat ansikte, smala läppar och ljust blågrå ögon. Hon bär en lång röd klänning med matchande röda skor till. Tydlig moder med starka band till sitt barn. Värnar om familjens väl och ve. Här belyses alla attribut av Rönnbergs "Modern" då hon står tillbaka för sin familjs skull, men tar sig även ton om det gäller att skydda dem och värna om deras lycka, vilket synliggörs i scenen efter middagen och innan den goda féen dyker upp (*Shrek 2*, 2004). Där talar hon med Kungen om deras ungdom och hur lyckligt förälskade de varit. Drottningen sitter vilandes i deras kungliga bädd medan Kungen vankar av och an i rummet som ett instängt lejon i bur. Resonemanget böljar fram och tillbaka gällandes Shrek, deras dotter och de själva.

Vid middagen så pratar de om var Shrek kommer ifrån och det framgår snart med hjälp av Åsnans osmidighet att han bor i ett träsk. Drottningen försöker dock att inte ge tappt och säger då lite försynt att det nog kunde vara en bra plats för barn att växa upp på vilket resulterar i att både Kungen och Shrek sätter i halsen, det är också det som blir upptakten till praktgrälet mellan de båda männen. Vi vill med detta belysa Drottningens ömmande för barn och att hon känns som den mer stereotypa rollen, här framträder traditionellt kvinnliga ideal inom den heterosexuella normen där hon står för sexualitet inom giftermål, omhändertagande av hem och barn och den som håller ihop familjen och lyder mannen. Man kan tala om ett

”genuskontrakt” där Drottningen står för vad som anses kvinnligt och därmed bevarar de föreställningarna(Kjellberg, 2004, s.28).

2.7 Den goda féen

Den goda féen är en liten kort, satt älva med runt ansikte, glasögon med röda bågar, mörka ögon och blå dräkt. Hon bär alltid på sitt trollspö som är hennes attribut, är därtill också mamma till Prins Drömming. Hon har kort stubin, är fullkomligt hänsynslös och kontrasterar till sitt namn då hon inte alls är god. Samtidigt lider hon av ”viktnojja”, eftersom alltid när hon är upprörd eller ledsen måste ha sötsaker eller fet mat. Hon är affärskvinna och driver sin egen industri, där hon med hjälp av sina förtrollade medarbetare tillverkar brygder av olika slag. Det är ett stort imperium med trolldrycker, och med hjälp av stark marknadsföring säljer det väl. Den goda féen är den fullkomliga motsatsen till vad hennes namn säger. Hon kan ur ett vuxet perspektiv ses som en maffiaboss, en person som använder sig av fula knep och hotfull framtoning för att driva igenom sin egen vilja. Här har vi en elak karaktär som anspelar på ett känt och väletablerat varumärke som den goda féen trots allt är. Det sker hela tiden med humor och även om hon skall framställas som ond så kan man inte riktigt tro på det. Hon besitter många egenskaper som den goda féen ska ha, lite smått förvirrad, rundlagd men med former, komiskt opraktisk, glömsk och inte alls huslig speciellt med tanke på att hon köper snabbmat. Ändå har hon drag av den onda féen där hon gärna framhäver sig själv som en attraktiv kvinna och vill gärna vara mer sexuellt tilldragande än vad hon är om man ska jämföra henne med Snövits onda styvmor som Rönnerberg använder i sin beskrivning.(Rönnerberg, 1999, s.73). Vi anser att hon befäster det som anses kvinnligt inom den heterosexuella normen med sitt behov av att vara sexuellt tillgänglig och attraktiv för män med att sminka sig och klä sig sexigt.

Efter att Shrek och hans vänner förstört hennes fabrik i sin flykt efter att ha stulit trolldrycken så blir hon alldeles deprimerad och kräver att få något sött draperad med choklad. Här får man se en annan lite mer patetisk sida av den goda féen. Samtidigt kan man dra parallell till just hur ”nojjiga tjejer” och kvinnor i vår tid är gällande sin vikt kontra behovet av sötsaker.

Den goda féen hyser inga betänkligheter att utöva utpressning likt det hon gör mot Kung Harold där i droskan men är även ett återkommande tema i hela filmen där hon hotar att ta tillbaka sin del av överenskommelse som de gjort. Likt hur man filmat den elaka Frollo i Ringaren av Notre Dame där hans ansikte gärna läggs i skugga eller filmas rakt fram - eller underifrån för att förstärka hans gotiska drag. Så har man även använt sig av samma knep på den goda féen där man gärna zoomar in och låter henne komma i närbild av kameran. Dels som i scenen i droskan där hon tornar upp sig över Kung Harold och man har hennes ansikte i närbild så man kan se alla skuggor och linjer i hennes ansikte och riktigt kan se ilskan i hennes blick. Rönnerberg menar att detta är typiskt för onda karaktärer att bli närfilmade och är oftast de enda som ser direkt in i kameran och ut på publiken(Rönnerberg, 1999, s.167).

Vi menar att hon är en blandning av vad Rönnerberg beskriver som ”Häxa” och ”Modern” då hon både står i vägen för Fiona och samtidigt ömmar för sin son prins Drömming. Han är hennes hjärtebarn och när han inte får Fiona så blir den goda féen rasande och hotar konungen med att återföra honom till hur han såg ut innan. Allt för att se till att Fiona och Shrek splittras så att hon gifter sig med hennes perfekta Drömming istället.

2.8 Prins Drömning

Prins Drömning är en lång, slank, ljushårig stilig man med mittbena. Stark käklinje, fylliga läppar, blå ögon och markerade kindben. Han är bortskämd, mammig, fåfång och är inte alls självständig i den bemärkelsen att han hela tiden litat på att mamma ska lösa allt åt honom. Drömning är väldigt utseendefixerad vilket framkommer i slutet av filmen då han möter folket inför bröllopsbalen och riktigt stoltserar och visar upp sig. Vilket mer påminner om en Oscarsgala då röda mattan är framtagen, alla kända kungligheter finns på plats och man i periferin kan ana den stora Oscarsstatyett.

Prins Drömning kan beskrivas både som en parodi på den vackre och stilige prinsen som ska rädda prinsessan som är instängd i sitt torn. Men också som en metrosexuell man i vår tid: självupptagen, ambitiös, modemedveten och som använder smink för att framhäva sitt redan perfekta utseende. Rönnerbergs beskrivning av "Skönheten" passar därmed väl in på Drömning, han är ytlig så det förslår, utseendet betyder allt och han är väldigt medveten om hur han skall klä sig för att framhäva sitt perfekta yttre och när han gör sig vacker är det för att andra skall avundas och finna honom attraktiv likt många av Disneys vackra prinsessor (Rönnerberg, 1997, s.174). Det hela sker med humor och hela hans utstrålning och just det här behovet av att hävda sig själv gör att han blir en väldigt komisk karaktär. Dessutom vänder han sig till modern med sina problem hela tiden och framstår därmed som väldigt osäker på sig själv. Samtidigt är han så egocentrisk och småaktig att man inte alls tycker synd om honom.

Prins Drömning hyser ingen större empatisk förmåga, hyser heller inte några skrupler för att få det han vill ha. Så när han tvingar på Fiona en kyss i tron att hon druckit av kärleksdrycken, så gör han det bara för sin egen skull, för att han skall få det som är hans, kungariket. Detta gör han i allas närvaro, precis när Shrek på Åsnans rygg stormar ut på balustraden där balen hålls och efter att hans mor skrikit att Fiona druckit av trolldrycken.

Precis som med den goda féen så har man vänt på de goda rollerna och gjort dem onda. Prins Drömning framställs dock som mer patetisk än som egentligen ond i denna film, en lite smådum och fumlig andra hand till sin mor som mer är den riktigt elaka och onda här. Man utnyttjar den stereotypa prinsen som karaktär och driver med den till den gräns där det blir absurd. Därmed framställs Drömning som en ytlig, fåfång man vars kunskaper om hur man håller sitt yttre perfekt gör honom till mer "kvinnlig" och därmed metrosexuell i dess negativa term - han passar inte in bland "grabbarna" då han avviker från gängse normer om hur en man ska bete sig inom heteronormativa spektra (Ambjörnsson, 2004, s.14-15).

Shrek den tredje

Filmen börjar med att visa oss Prins "Drömning" där han uppträder på en "sjaskig" bar i slummen som ligger i Landet långt, långt borta. Han läser en tidningsnotis som berättar att Kungen är sjuk och att Shrek och Fiona är ställföreträdande under tiden. Vilket väcker en idé om hur han ska kunna ta hämnd och få sitt lyckliga slut. Det visar sig snart att kungen är döende och på sin dödsbädd talar han om för Shrek att han vill att han ska ta över efter honom, vilket Shrek snabbt motsätter sig. Istället vill han att någon annan ska ta över och Kungen meddelar att det finns en annan arvinge och att denne heter Arthur. Sagt och gjort, Shrek och hans två kumpaner Åsnan och Katten beger sig iväg för att leta reda på denne Arthur för att återvända med en kung och på det viset låta Shrek slippa undan ämbetet.

3. Analys och presentation av karaktärerna

3.1 Fiona

Om man ska se till hur Fiona utvecklats ifrån film 1 och 2 så använder hon mer av sin kvinnliga charm och list i denna tredje film. Hon utnyttjar Shreks svaghet för henne genom att vädja till hans känslor i fråga om att stanna kvar på slottet och fortsätta som inhoppare för kungen som nu ligger på sin dödsbädd. Här visar man på att hon fortfarande besitter vad som är typiskt kvinnligt, att hon uppoffrar sig själv för sin familj och man, detta något som anses naturligt för en kvinna då det sägs tillhöra hennes natur istället för att ta plats i gruppen och slåss mot skurkarna som hon även gör genom filmerna (Kjellberg, 2004, s.12). Hennes egen önskan är inte lika tydlig även om man får uppfattningen att hon, liksom Shrek, vill tillbaka till träsket. Ändå är Fiona en stark karaktär som är mer mångbottnad än kvinnor i animerad barnfilm annars framstår. Det syns i scenen där Prins Drömming och alla onda sagofigurer anfäller slottet och staden för att ta över. Det är Fiona som trots sin graviditet tar kommandot och för alla prinsessor i säkerhet genom att föra dem bort ifrån rummet genom en hemlig gång som befinner sig bakom en tung dörr som hon tvingas flytta med kraft. Hon är därmed handlingskraftig och inte rådvill, en typisk framgångsrik kvinna som av Rönnberg beskrivs som självständig och som klarar det mesta på egen hand. Är också påhittig och tydligt genomsådande (Rönnberg, 1997, s.125).

Om man ska se på hur Fiona speglas som karaktär så kan man finna en mer mångbottnad karaktär än vad man annars talar om när kvinnor lyfts fram i barnfilm. Det är oftast olika slags stereotypa kvinnoroller som speglas i filmerna för att möta de lika stereotypa manliga karaktärerna som oftast är huvudkaraktärer. Vi menar att Fiona frångår denna norm och bär på fler attribut som gör henne mer levande i filmen och därmed blir lika mycket en drivande karaktär som Shrek. Om man ska se till de olika stereotyperna som Rönnberg talar om så skulle hon bära på både drag ifrån ”Skönheten”, ”bruden”, ”modern” och ”den självständiga kvinnan”. (Rönnberg, 1997, s.126). Dels för att hon är skön att skåda som människa, hon blir bekräftad genom Shrek och giftermålet och hon bär på en önskan om barn men är samtidigt stark, smart och intelligent och ser till att nå sina mål genom handlingskraft. Vi menar därmed att hon är som en modern kvinna i dag som är drivande och målinriktad men som ändå vill ha en familj. Vi menar dock att hon ändå befinner sig inom den heterosexuella normen då hon som kvinna hela tiden bekräftas genom Shrek som är mannen så att de sociala könen hela tiden bekräftas och återskapas genom deras olikheter (*Shrek den tredje* 2007).

3.2 Shrek

Shrek är mer traditionell man ur ett heteronormativt synsätt än vad Fiona är traditionellt kvinnlig. Man kan se hur han inte är speciellt lyhörd där Fiona försöker förklara att hon väntar barn, utan pratar på om sitt och äventyret som han ska ut på. Han slår ifrån sig talet om barn och säger att just nu är hon hans familj. Rädslan för barn är också stark och det framkommer på båten då han faktiskt vet att hon är gravid och att han kommer bli pappa, där har han en mardröm om hur livet kommer att bli med en massa barn i huset och vaknar upp kallsvettig och skrikande. Man skulle kunna se detta som ett bekräftande av manlig norm i och med att det inte är naturligt för honom då barnafödandet tillhör kvinnans värld (Kjellberg, 2004, s.12).

Shrek visar åter prov på sin typiskt manliga sida där han helt utan rädsla och hänsyn stövlar in på skolan där Arthur studerar och slänger unge Lancelot över axeln i tron att det är Arthur för att han betar sig mer ”kung” likt. Det blir som en återupprepning av hur han slänger Fiona över axeln i första filmen och man kan ställa sig frågan i samma andetag, just hur mycket, Shrek som karaktär förändrats genom filmerna. Är han normen i filmerna och att de runt

omkring anpassas till hur han betar sig, eller är detta enbart prov på handlingskraft? Vi menar att Shrek är så mycket mer än enbart sin oborstade yttre fasad.

Shrek visar också upp ömhet och omtanke. I scenen där Kungen dör så är Shrek lågmäld, hänsynstagande och även om han först skrattar bort Kungens förfrågan att han ska ta över tronen som ett skämt är han snar att återvända till allvaret med tanke på situationen. Samtidigt syns nära på desperation i hans blick då han söker svar på sin fråga om där inte finns någon annan som kan ta över tronen men går aldrig till handgripligheter. Vi vill här hävda att Shrek är en större paradox än vad som till synes kan ses. I scenen där han sätter sig ned för att verkligen prata med Arthur efter att de bråkat så kommer det fram att Arthur blivit lämnad vid skolan som liten och att han inte sett sin pappa efter det. Shrek inser att de har större likheter än vad han först trodde och ändrar därmed taktik och blir mer öppen i sin dialog med den unge Arthur. Han skänker också Arthur några visdomsord på vägen: -"Just because some people treat you like a loser, it doesn't mean you are one. The thing that matters most is what you think of yourself. If there is something you really want or someone you really want to be then it's only you yourself standing in your way."(*Shrek den tredje*, 2007). Här lyfts en mer känslig sida av Shrek fram och visar på att han är mer mångbottnad som karaktär, liksom vi poängterar även i film nr. 2.

3.3 Åsnan

Åsnan lever i en parrelation med draken och har sedan andra filmen fått barn med draken och lever redan i en familjekonstellation. Han är fortfarande lika "dum" och oförstående som i film ett och två men inte lika osäker i sin relation med Shrek och inte längre svartsjuk på Katten som han är i film nummer två. I trean så utvecklas istället Åsnan och Kattens relation då de av en slump och av Merlins klantighet byter kroppar och därmed tvingas utstå varandras egenheter på ett helt annat sätt. Åsnan lever fortfarande med Draken och de har sex barn varav endast fem är synliga i denna film. Han har växt in i papparollen och stortrivs med all uppmärksamhet han får. Nu äntligen finns det de som ser upp till honom och han är en viktig del i deras liv. Han blir bekräftad som man. Men han syns fortfarande runt Shrek och den som är hemma med barnen är Draken. Vi menar då att han upprätthåller den traditionellt manliga normen där han fortfarande är fri att göra som han vill medan kvinnan traditionellt tar ansvaret för barnen.

Vi vill också mena att han är mer av en stereotyp karaktär än vare sig Shrek eller Fiona och kan återfinnas hos vad Rönnberg menar är "vännen/hjälparen" då han uppvisar drag som att han alltid ställer upp och vill stötta, både Fiona och Shrek med välmenande råd. Oftast råd som inte faller i god jord som de han ger Shrek på skeppet när de är på väg för att hämta Arthur, efter att Shrek drömt en mardröm om att bli pappa där han säger att ja, det kommer inte att bli lätt men du har ju oss vilket Shrek inte alls finner vara någon större tröst.

3.4 Katten

Katten är en kvinnokarl i sitt sätt, vilket framkommer än tydligare i denna tredje film då han i avskedets stund där de ska gå på skeppet, tar adjö av ett antal kattflickor. I slutändan blir det lite för många kattflickor för honom att mäka med. Det intressanta i filmen är att medan han både står på sina bakben och talar så betar sig kattflickorna som vanliga katter där de går på alla sina tassor och jamar som svar.

Katten betar sig mer som en ungarl i denna film vilket vi får syn på i samma scen som Åsnan försöker tala Shrek till rätta angående barnfrågan. Här vill Katten att Shrek ska följa med honom ut på havet och fiska i två veckor med Kattens kusins båt. Han hakar här istället på

Shrek som inte alls känner sig mogen för barn och förespråkar att ta avstånd ifrån hela saken istället för att som Åsnan, att göra det som är rätt. Katten är mer för frihet, festa och ha roligt här än att ta något verkligt ansvar i livet. Vi menar att han uppvisar stereotypa manliga drag då han menar att barn är något för kvinnan och inte mannen. Han sätter sig själv i första rummet hela tiden och hans frihet är det absolut viktigaste för honom. Katten vill dock ha kvinnlig närhet men det sker hela tiden på hans villkor och det får inte bli för intimt då han har behov av att dra sig undan när han önskar och detta beteende beskriver Gray med orden ”män är som gummiband”(Gray, 1996, s.103).

Att även katten kan vara otaktisk märks i scenen där de är åter på skeppet för att återvända till Landet, långt, långt borta med Arthur. Shrek har pratat med Arthur om alla de roliga sakerna med att vara kung och så inflikar Katten sedan att jo då, de har ju världens bästa kockar där och då världens bästa mat. Men att han måste ha personliga provsmakare, detta då för att Arthur annars kan bli matförgiftad. Tillsammans med Åsnan så fortsätter de med att hela landet skulle komma till honom för råd och vägledning och att det är viktigt att han är en vis kung. Detta medför naturligtvis att Arthur tappar självförtroende och Shrek blir sur. Katten förstår inte alls vad han gjort för fel. Katten som vanligtvis brukar vara oerhört lyhörd visar här prov på viss komisk dumhet liksom han även gör i film nr. 2. Han som borde vara den smarta blir istället den som kläcker ur sig fel saker medan Åsnan uttalar de mer insiktsfulla åsikterna och hans dubbeleggade karaktärsdrag har inte förändrats.

3.5 Drottningen

Drottningen blir efter sin mans bortgång en del av ”gänget” och tillsammans med sin dotter, prinsessorna och den fula styvsystemen Doris så hjälper hon till att rädda sig själv och dem ur fängelsecellen genom att skalla två stenväggar precis som ett karateproffs. Hon påpekar också för Fiona i samma scen att det inte är ifrån sin far hon har sin stridstalang. Här belyser man Drottningen som en stark och självständig kvinna. Det lyfts även tidigare i scenen där de alla går i en underjordisk tunnel och prinsessorna tjafsar och munhugger med varandra och då höjer Drottningen rösten och meddelar att de får lägga sina meningsskiljaktigheter åt sidan och ta sig samman för att kunna samarbeta. Vi menar att man här även visar att Drottningen är en stark karaktär som efter sin mans bortgång vågar ta saker i egna händer och gör allt hon kan för att skydda sin dotter. En tydlig modersgestalt med drag ifrån Rönnerbergs ”Modern” där vi även kan se flera drag av ”den självständiga kvinnan” som Rönnerberg beskriver att bl.a. klarar det mesta på egen hand, är påhittig, ironisk, intelligent och som är attraktiv på ett mer vuxet vis och som ingår i en större grupp vilket Drottningen gör(Rönnerberg, 1997, s.125).

3.6 Prins Drömning

Prins Drömning är fortfarande lika självupptagen och fullkomligt uppslukad av sin egen fullkomlighet. Här i denna film är han ute efter hämnd, mest för sin egen skull men även för sin mor. Han är föraktad både i samhällets ögon och i de onda sagofigurernas ögon, tills han lyckas övertala de senare att hjälpa honom att ta över Landet långt, långt borta. Det här sker när Prins Drömning beger sig till den ökända krogen där alla onda sagofigurer har sin träffpunkt. Här beställer han in en drink till alla sina ”vänner” vilket resulterar i tumult och ilska tillrop av sagofigurerna som ger sig handgripligen på Prins Drömning. Som genom att hänvisa till att även de har rätt till sina lyckliga slut och att han inte är så olik dem så får han dem alla att ställa sig bakom honom då han planerar att ta över styret och kungakronan.

I den här filmen har Prins Drömning tagit över sin mammas roll som ond karaktär då hon inte längre finns med i bilden. Dock har inte hans känsla för dramatik förändrats och hans tydliga intresse för sitt yttre består i sin överdrivna och komiska form. Han bär t.ex. cerise rosa

benvärmare i en scen där han övar på sina repliker och samtidigt hugger ihjäl stackars stuntmän som ska föreställa Shrek utan att tänka på vad det är han gör. Prins Drömning har fortfarande ett stort bekräftelsebehov och framför allt över att bli dyrkad och speciellt av kvinnor då han har ett behov av att få sin manlighet bekräftad (Gray, 1996, s.147).

Att han ses som metrosexuell blir tydlig här i denna film då Shrek driver med Prins Drömning i slutet och frågar om triksåerna han bär finns i mansstorlek (*Shrek den tredje*, 2007), här får man svart på vitt höra att Prins Drömning inte ses som speciellt manlig, vilket vi vill mena har varit tydligt ända sedan hans inträde i film 2. Alla driver och hånar med Prins Drömning, både Shrek, hans vänner och folket i staden. Prins Drömning bryter mot den manliga normen och blir därför avvikande och inte accepterad för den han är i jämförelse med Shreks mer tystlåtna och heteronormativt traditionellt manliga beteende. (Ambjörnsson, 2004, s.15).

3.7 Prinsessorna Askungen, Snövit, Törnrosa och Rapunzel

Där finns också ett antal prinsessor så som Snövit, Askungen, Törnrosa och Rapunzel. I filmen beskrivs de som självupptagna, hjälplösa unga damer i början för att i slutet bli starka självständiga kvinnor med hjälp av Fiona och Drottningen. Det är speciellt framträdande i scenen då Åsnan och Katten blir inslängda i samma fängelsecell som prinsessorna, Drottningen och den fula styvsystern Doris. Då Fiona får reda på att Prins Drömning tänker döda Shrek samma kväll så får hon nog och anser att de ska ta sig ut. Prinsessorna Snövit, Askungen och Törnrosa intar sina positioner för att bli räddade, men Fiona och Drottningen opponerar sig starkt och istället använder sig Drottningen av sitt huvud för att bokstavligt talat skalla sönder två stenväggar. Därefter sliter Snövit av ärmarna på sin klänning, Drottningen krigssminkar sig, Törnrosa sliter av sig halva kjolen och Askungen slipar ned sina glasskor innan Doris slutligen bränner BH:n. Det att hon bränner BH:n anser vi är ett tydligt feministiskt budskap och tycker det är uppfriskande att det finns ett sådant tydligt budskap i filmen även om det sker med ett humoristiskt förtecken. Här visar man på den kvinnliga frigörelsen och hur de bryter ifrån det traditionellt kvinnliga inom den heterosexuella normen (Ambjörnsson, 2004, s.105).

3.8 Merlin

Trollkarlen Merlin ifrån Arthursagan, är här en sinnesförvirrad äldre man med runt ansikte, runda glasögon, mustasch och ett långt skägg som når ned till knäna. Han är flintskallig med en krans av grått hår runt huvudet och en tofs mitt uppå huvudet. Merlin är smal och senig, bär en kort trollkarlsrock som räcker till knäna, vita knästrumpor och sandaler.

Han är en utarbetad lärare ifrån Arthurs skola och tror sig ha tappat en del av sina krafter. Detta medför att han i en scen säger sig inte kunna hjälpa Shrek, Åsnan, Katten och Arthur tillbaka till Landet långt, långt borta. Arthur tigger då på sina bara knän och med krokodiltårar lyckas övertala Merlin att göra ett försök för att de verkligen måste komma tillbaka och det snabbt. Vilket lyckas och ger honom tron tillbaka på sig själv så att han hoppar av lycka. Han kan beskrivas som en gudmor i manlig skepnad då han är både förvirrad, asexuell och inte direkt huslig men ändå med magi hjälper till som Rönnerberg beskriver de tre feerna i *Törnrosa* (Rönnerberg, 1999, s.73).

3.9 Doris

Den elaka styvsystern Doris, från Askungen, har i denna film blivit en med prinsessorna och trots sin basröst och tydligt ”manliga” drag så är hon en av dem. Vi menar att hon därför är en av de större normbrytarna i filmen då hon är en kvinna i en mans kropp med klänning och smink, med dessa attribut så menar vi att hon är transsexuell. Här i tredje filmen umgås hon

med Fiona och de andra prinsessorna och det syns tydligt i scenen där de alla sitter samlade på Fionas rum efter att hon deklarerat att hon är gravid. Prinsessorna har med sig gåvor och de sitter och pratar om allt möjligt när det gäller barn och hur förhållandet förändras efter att man fått barn. Där är Doris en del av gemenskapen i kvinnogruppen och ger Fiona stöd i sina tankar kring hur livet kommer gestaltas efter att barnet/barnen fötts. Att det inte alls behöver komma emellan deras kärlek till varandra, utan snarare förstärka den.

Doris kvinnlighet belyses i filmen genom att hon har insikt om kvinnors längtan efter kärlek och barn. Vi menar att genom att Doris ses som en kvinna i en mans kropp så har man valt att förstärka hennes kvinnliga sida genom att använda sig av det stereotypa kvinnliga tänkandet så som längtan efter kärlek och barn (Kjellberg, 2004, s.12). Genom Doris längtan efter en man och speciellt Prins Drömming att ha barn med så höjs hennes status som fri och självständig kvinna inom den heterosexuella normen som Ambjörnsson talar om (Ambjörnsson, 2004, s.301). Vi vill därmed mena att genom att de lyfter dessa stereotypa idéer och det genom en sminkad man så leker man vidare med den heterosexuella normens könsroller och att det är därför som Doris är den mest avvikande av de karaktärer vi belyst.

3.10 Arthur

Arthur, ifrån den engelska mytologins saga om just Kung Arthur, är i denna film en yngling med tjockt, rågblont hår. Han har oval ansiktsform med ungdomliga drag och mörka ögon. Han bär en brun skjorta där över en rödbrun tabard med bälte om sin smala midja till detta bruna triåker och ett par lågskor i samma nyans.

Arthur blev lämnad vid skolan av sin far som därefter aldrig mer hörde av sig vilket gör att han känner sig oälskad och på grund av detta har han ett dåligt självförtroende och självbild. Han blir dessutom mobbad och förtryckt av de andra eleverna runtomkring honom och känner sig som en förlorare utan tro på sig själv. I första scenen med Arthur i så får vi se hur han förödmjukas genom rollen som ”slagpåse” då Lancelot använder honom när han övar med sin lans på en tornerbana på skolans område. Här trampar Shrek rätt på honom som om han inte syns eller finns där. Varken Åsnan eller Katten visar heller någon större sympati med Arthur där de passerar honom efter Shrek. Här har man visat på en svag och utsatt Arthur, ännu svagare än vad man kan se i Disneyfilmen Svärdet i stenen där Arthur som karaktär hunsas med av sina förmyndare.

Arthur finner lite mod efter att Shrek berättat att han är där för att hämta honom för att han ska bli Kung. Det sker när de alla befinner sig i skolans idrottshall och Arthur stegar då ut mitt på planen och förklarar för alla och envar där att de kanske borde tänka efter nästa gång de ger sig på någon som är svagare än de själva. För möjligheten finns att denna person kan vara av betydelse och att det första han själv ska göra som Kung är att bannlysa dem alla. Denna känsla av hämnd och behov av upprättelse är föga förvånande och vi menar att de flesta kan känna igen sig i situationen då vi alla någon gång upplevt oförrätter. Arthur menar vi kan jämföras med Rönnsbergs beskrivning av Taran som en yngling som är osäker på sin sociala identitet då där inte finns någon manlig förebild och likaså då det gäller sin könsroll (Rönnsberg, 1999, s.100). Arthur vill vara något annat än en ”loser” men vet inte riktigt hur det skall gå till och det är inte förrän Shrek dyker upp som denna möjlighet uppstår.

Arthurs ambivalens uppträder först då de är på skeppet tillbaka till Landet långt, långt borta. Här får han reda på av Katten och Åsnan alla sina förpliktelser och hur alla invånare i hans land kommer att komma till just honom för vägledning och visdom. Bara tanken på att han ska vara ett föredöme och behjälplig för alla andra gör honom livrädd. Han försöker vända

skeppet tillbaka till skolan medan Shrek försöker förhindra honom, vilket gör att de kör rätt på en klippa och hamnar på en strand.

Den största brytningspunkten för Arthur är när han och Shrek sitter och pratar en kväll vid en lägereld utanför Merlins hus. Här närmar sig Shrek, Arthur och de pratar om hur det känns att vara utanför, ensam och inte som alla andra. Här kommer det också fram att fadern övergivit Arthur och Shrek berättar även han om sin far som försökt äta upp honom som liten. De inser att de har mer gemensamt än de först trott och detta får Arthur att se Shrek i ett annat ljus. Han får också här reda på att det enbart är han själv som kan ändra sin framtid och att det enda som betyder något är hur han själv ser på sig själv. Vi menar att det är här som Arthur får mod att följa en okänd väg och samtidigt bygga upp en tro på sig själv.

Denna tro på sig själv är vad som får honom i slutscenen att ställa sig upp och möta alla de onda sagofigurerna. Här är Shrek fångad i bojor, alla prinsessor, Fiona, Drottningen, Draken, alla vänner fångade av de onda sagofigurerna och mitt i allt detta hoppar Arthur ned och med nyvunnen styrka och mod få dem att fundera på om detta verkligen är vad de vill? Om det verkligen är så här de ser på sig själva eller om de följer vad andra säger om dem. Han får dem att börja tro på sina egna drömmar och våga hoppas på en bättre framtid, vilket får dem att lägga ned vapnen. Här visar Arthur prov på den framtida styrka som han kommer ha som Kung och att det är genom rättrådighet och visdom han kommer att styra. Vi vill mena att Arthur gått från pojke till man här och att strider inte alltid behöver utkämpas med vapen, Arthurs vapen är hans klokhet och medkänsla. Vi menar att den utveckling Arthur genomgår under filmens gång kan jämföras med den väg som utvecklingspsykologins mognande barn tar sig igenom och man ser framstegen i de maskulina termerna: större självständighet och abstrakt tänkande(Rönnerberg, 1999, s.102).

Resultatsammanfattning och slutdiskussion

Shrek

Utifrån vad vi har kommit fram till efter att ha tittat på de tre olika filmerna så utvecklas Shrek från att ha varit vad Rönnerberg kallar ”ensamvargen” till att bli en mer modern och öppen man som både kan tala om känslor och visa dem(Rönnerberg, 1997, s.127). Från att ha befäst de typiskt stereotypa manliga beteenden där han både är taktlös, högljudd, går enbart efter eget huvud och slår sig fram utan att tänka på att de som kommer i hans väg kan fara illa så utvecklas andra sidor där man får se mer av den Shrek som finns på insidan. Det skymtar fram redan i film 1 när han blir förälskad i Fiona men framträder tydligare i film 2 när tvivlen på deras framtid ihop ställs på prov. Här tvingas Shrek att rannsaka sig själv och kommer till insikt om att ett liv utan Fiona inte är ett liv han vill leva och är därmed villig att offra sig för deras framtids skull. Nu vet vi att han inte behövde förlora sitt jag och sitt liv men när han i tredje filmen ställs inför valet att ta över kungariket eller att finna en ersättare så tvekar han inte att bege sig iväg. Shrek ställs inför nya tvivel när han skall bli pappa och känner sig inte alls redo för ett sådant ansvar. Shrek tvingas ta itu med sina egna demoner som spökar ifrån det förflutna och han gör det i egenskap som mentor för Arthur. Precis som vi ansåg redan i film 1 så belyses Shrek som en stereotyp av manlig karaktär inom den heterosexuella normen. Det är dock själva poängen med honom som karaktär, man utnyttjar det stereotypa med en ironisk klang, vilket blir humoristiskt, och påvisar samhällets förväntningar på mannen som socialt kön.

Fiona

Även Fiona belyses utifrån ett stereotypt synsätt fast ur ett kvinnligt sådant då hon fantiserar om sin drömprins som ska skänka henne fullkomlighet genom giftermålet och därmed höja hennes status. Dock förändras bilden av Fiona då hon uppvisar androgyna drag genom att hon blir mer ”manlig” då hon både visar styrka, slåss och rapar. Som vi belyser genom alla tre filmerna så pendlar Fiona mellan att vara kvinnlig och androgyn till sättet och detta hela tiden med humoristiskt förtecken. Man leker med hennes sociala kön genom att det som förväntas av henne kontrasterar mot de heterosexuella samhällseliga normer hon bryter. Hon bär på drag från flera av de stereotyper som Rönnerberg beskriver och som vi redan har lyft i analysen av Fiona i tredje filmen där vi också tar upp och vill trycka på är att Fiona förvisso är en modern kvinna då hon är målinriktad och vet vad hon vill men ändå håller sig inom den heterosexuella normen genom att hon som kvinna bekräftas genom Shrek.

Åsnan

Åsnan är från början en ensam karaktär som i sitt sökande efter en vän finner Shrek vilken han blir ”vännen/hjälparen” till som Rönnerberg beskriver Timon och Pumbaas relation till Simba i *Lejonkungen*. Åsnans rädslor är vad som först träder fram i film 1 och gör att han inte framställs som manlig i bemärkelsen manlig könsroll. Istället vill vi mena att han framställs som androgyn vilket vi beskrivit i en scen med Shrek och Fiona från film 1. Åsnans manliga sidor framkommer mest i film 3 där han utan betänkligheter beger sig ut på äventyr trots att han då har ett ansvar som far men låter ändå modern stanna hemma och ta hand om deras barn. Det typiskt manliga kommer här fram då han vill ha sin frihet att kunna ge sig iväg när han så önskar. Vi vill mena att Åsnan är en motsägelsefull karaktär med sitt androgyna sätt och sin barnslighet och därmed frångår det heteronormativa.

Prinsessorna

Genom prinsessorna gör kvinnorna revolution. Från att först varit stereotypa prinsessor med typiskt kvinnliga drag så genomgår de en transformation och revolterar mot den heterosexuella normen genom sina handlingar där de krigssminkar sig, sliter sönder sina kläder och framförallt bränner BH:n. Här blir prinsessorna normbrytare mot det traditionella kvinnliga tänkandet och idén om dess sociala kön.

Drottningen

Drottningen är den typiska modern som värnar om familjen och sina barn, i det här fallet Fiona. Hon är också normbärare av det kvinnliga sociala könet då hon står tillbaka för sin man. Förändring sker dock i den tredje filmen då hennes man går bort och hon lämnas ensam. Det är nu hennes starkare sidor kommer fram så som att hon kan strida och med brutalt våld ha sönder det som står i hennes väg. Helt plötsligt bryter hon mot kvinnliga värderingar även om det sker för att hon vill beskydda sin familj. Vi vill mena att hon går från att vara den stereotypa ”modern” till att bli en kvinna av idag med feministiska undertoner där hon bryter mot den traditionellt kvinnliga könsrollen inom den heterosexuella normen, att det sker med ironi och humor gör att det blir så mycket tydligare och uppenbart då man överdriver det.

Doris m. flera

Doris är en av de största normbrytarna i filmen då de tydligt har lyft in en karaktär som inte är heterosexuell. Här visar man upp en man i kvinnokläder, med kvinnliga attribut så som smink, klänning och en längtan efter en man och barn. Tillsammans med sin basröst och tydligt maskulina drag så leker man med båda könsrollerna här och befäster de värderingar som finns inom den heterosexuella normen om hur en man och kvinna skall vara – det är olikheterna som gör att de dras till varandra. Det faktum att Doris trånar efter Prins Drömning ger det

hela en än större humoristisk klang med tanke på att Prins Drömning själv kan ses som mer kvinnlig än manlig, eller androgyn men även metrosexuell.

I de tre Shrekfilmerna så finns det ett antal bifigurer som manifesterar olika fenomen som t.ex. Draken som är kvinnlig istället för manlig, Prins Drömning som blir mer kvinnlig än manlig p.g.a. sin ytlighet och fåfänga. De onda karaktärerna blir nästintill överdrivet humoristiska och man lyfter in ungdomen och ungarlen genom Arthur och Katten på ett överdrivet och roligt vis.

Slutsats

Det vi har kommit fram till i vår analys av de tre Shrek filmerna så har de gått från att rätt försiktigt leka med könsroller till att utveckla just denna bit mer och mer genom film 2 och 3. Prins Drömning utvecklar mer av sin metrosexuella sida i film 3 och Doris blir mer framträdande som roll i samma film. Man vågar utmana gängse normer och leka med våra sociala kön med utgångsläge i stereotypa karaktärer. Precis som vi pratade om i inledningen så anser vi likt Ambjörnsson att barn kan ses som en mer fördomsfri publik och därmed borde fler filmmakare våga utmana och leka med både stereotyper och de sociala könsrollerna (Ambjörnsson, 1968, s.58). Detta då vi vet av både Rönnerberg och Giroux att barn tar efter starka karaktärer både inom det mediala området som i vår närmaste närmiljö. Det handlar också om att barn borde få se att det inte är något konstigt eller annorlunda att frångå den heterosexuella normen. Starka karaktärer som inte följer gängse normer kan utifrån vår synpunkt vara av godo om man ska se till hur vårt samhälle ligger i förändring, både med tanke på homosexualitet och transsexualism och vår önskan att ses som människor och inte kön.

”Barnombudsmannen hävdar barnens behov av högkvalitativ kultur. Men medan till exempel relativt omfattande satsningar görs inom andra kulturområden, släpar filmen efter.(...) Men barndomen är ännu idag, som barnkulturutredningen formulerar det, ”den tid i livet då man har samma behov som vuxna, men ingen makt att se till att man får sina behov tillfredsställda” (Jansson, 2007, s.155,156). Man kan fundera kring varför film för barn kommit att släpa efter och inte har lika framträdande roll som resten av kultursatsningen i vårt samhälle. Oavsett så anser vi att man behöver lyfta filmens betydelse både i hemmen men även i klassrummet då barn tar till sig filmens budskap och identifierar sig med dess karaktärer och därmed utnyttjar det i sina lekar tillsammans med sina kompisar. Det handlar om att utnyttja barns kunskaper om filmer de ser men även andra populärkulturella former för att barnen skall kunna analysera dem men även att få erfarenhet i hur de skall användas. På det här viset menar Giroux att barnen vinner makt över ”kunskapsproduktionens villkor” (Persson, 2000, s.127).

Det finns inom skolans värld en ”viss” litteratur och ”viss” film som man visar för barnen/eleverna. Det faktum att barnen ser mer på vad som anses vara ”skräpkultur” tycks man inte ta i beaktande i sin undervisning. Eller att barnen läser mycket annat än det som anses värt att tas med och upp i undervisningen. Här behöver man arbeta mer med sådana filmer och sådan litteratur som barnen själva ser och lyssnar mycket på för att väcka deras kritiska ögon till något som är igenkännbart för dem själva.

Det handlar även om att pedagoger måste bli bättre på att använda dagens teknik i undervisningen så att barnen/eleverna blir mer bekanta med hur film görs och vad som är viktigt att tänka på när man gör film för att bättre förstå hur film blir till och bättre kunna analysera och kritiskt granska dem.

Våra frågor var: Vilka normer utifrån de sociala könsrollerna speglas hos karaktärerna? Vad, inom den heterosexuella ramen, är det som lyfts fram i filmerna? Vilka vi anser oss ha besvarat genom detta arbete då vi har analyserat filmerna och karaktärerna på djupet och med hjälp av tidigare forskning har vi kunnat belysa de olika normerna och vad de står för.

Vi har sett att utifrån en heterosexuell förståelseram så har olika sociala könsroller speglats, så som manligt och kvinnligt beteende. Avvikande manligt och kvinnligt beteende som kan beskrivas med termer androgyn, metrosexuell och transsexuell. Inom den heterosexuella ramen kan man förstå att det som lyfts fram är olikheter hos karaktärerna och främst då normbrytande föreställningar om hur man ska bete sig som man eller kvinna men även hur sagofigurer skall bete sig, genom att utnyttja stereotypa sagokaraktärer och framhäva deras attribut till absurdum.

Vidare forskning:

Men om det som barnen ser på TV, eller som i vårt fall filmer, inte överensstämmer med det som de möter i sin närmaste omgivning, kommer det då fortfarande att inte påverka deras sociala könstillhörighet? Vad händer egentligen när film och verklighet glider längre och längre ifrån varandra? När samhällets normer förändras och barnfilmerna fortfarande enbart belyser heterosexualitet som norm?

Vi skulle vilja se mer forskning kring barn och barnfilm, gärna inom andra områden än Disney och svensk produktion. Animerad barnfilm kommer inte enbart ifrån USA eller Sverige utan även ifrån Asien och då främst Japan. Japansk animerad film har ett helt annat koncept och innehåll i sina filmer då de bl.a. lyfter homosexualitet. Det skulle därför vara intressant att forska kring just animerade japanska barnfilmer och hur svenska barn tar till sig dem.

Referenslista

Filmer:

- Dreamworks animation LLC. (2002) *Shrek*. USA
Dreamworks animation LLC. (2004). *Shrek 2*. USA
Dreamworks animation LLC. (2007). *Shrek den tredje*. USA

Litteratur:

- Ambjörnsson, Fanny. (2004). *I en klass för sig- Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Finland: WS Bookwell.
- Gunilla Ambjörnsson. (1968). *Skräpkultur åt barnen*.(2:a upplagan)
Stockholm: Alb. Bonniers boktryckeri.
- Bertmarks förlag. (2004)*Aha uppslagsverk Modern kunskap för alla* nr.1. Malmö: Bertmarks förlag AB
- Ekenvall, Asta. (1992). *Manligt och kvinnligt idehistoriska studier*. (3:dje tryckningen, 2:aupplagan) Borås: Centraltryckeriet.
- Feilitzen von, Cecilia, Carlsson, Ulla. (2002). *Children, Young People and Media Globalisation*. Kungälv: Grafikerna Livréna i Kungälv AB.
- Feilitzen von, Cecilia. (2004). *Mer tecknat...? Animerade tv-program- marknad, barn, föräldrar*. Stockholm: Vårdsskildringsrådet.
- Gilje, Grimen, Grimen, Harald. (2002). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. (7:de tryckningen) Uddevalla: MediaPrint i Uddevalla AB.
- Malena, Janson. (2007). *Bio för barnens bästa? Svensk barnfilm som fostran och fritidsnöje under 60 år*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Gray, John. (1996). *Män är från Mars kvinnor är från Venus* (2:a upplagan, 9:de tryckningen) Juva, Finland: WSOY.
- Kjellberg, Karin. (2004). *Genusmaskineriet*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB.
- Persson, Magnus. (2000). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Rönnerberg, Margareta. (2006). *"Nya medier" - men samma gamla barnkultur*. Valdemarsvik: Akademitryck.
- Rönnerberg, Margareta. (1997). *TV är bra för barn*. Falun: AiT Scandbook.
- Rönnerberg, Margareta. (1999). *Varför är Disney så populär?*. Edsbruk: Akademitryck AB.
- Skott, Carola. (2004). *Berättelsens praktik och teori – narrativ forskning i ett hermeneutiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Valkenburg, M, Patti. (2004). *Children's responses to the screen: a media psychological approach*. USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Werner, Anita. (1996). *Barn i TV-åldern*. (1:a svenska upplagan) Lund: Studentlitteratur.
- Lärarnas Riksförbund, (2003). *Läraryrket*. Stockholm: Modintryck.

Internetkällor:

http://www.cam-scor.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=36, 10/12 – 08).

<http://www.henryagiroux.com/>, 16/12 - 08

<http://www.henryagiroux.com/publications.htm#EditedBooks>, 16/12 – 08

<http://libris.kb.se/hitlist?d=libris&q=Fanny+Ambj%C3%B6rnsson&f=simp&spell=true&hist=true&p=1>, 8/12 - 08

http://www.ne.se/artikel/271419?i_whole_article=true, 18/11 – 08

<http://www.ne.se/artikel/168220/168220/heterosexuell> , 18/11 - 08

<http://www.ne.se/artikel/181336/181336>, 18/11 - 08

<http://www.ne.se/artikel/114574/114574>, 18/11 - 08).

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1165_5505_tv_Minutes_1996-2006.xls, 24/11-08)

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1091_6500_videoviewing_1996-2006.xls, 24/11-08

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1256_7510_Cinema_attendance_per_cap_1997-2007.xls, 24/11-08

<http://susning.nu/Metrosexuell>, 11/11 – 08

Bilaga 1

Vi har utifrån Nordicoms undersökningar plockat ut enbart siffrorna för Sverige ifrån olika tabeller och sammanställt i en egen tabell. Detta för att vi enbart inriktar oss på den svenska marknaden.

Television viewing: Total daily viewing time 1996-2007 (minutes)												
Year	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sweden												
Age 3+	140	141	144	143	150	148	147	150	151	146	154	157

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1165_5505_tv_Minutes_1996-2006.xls, 24/11-08

Video and DVD viewing the average day 1996-2006 (Share of population, per cent)											
Year	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sweden											
Age 9-79	18	15	16	17	15	15	14	14	14	15	14

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1091_6500_videoviewing_1996-2006.xls, 24/11-08

Cinema attendance 1997-2007: Average number of visits per capita and year											
Year	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sweden	1,7	1,8	1,8	1,9	2	2	2	1,8	1,6	1,7	1,6

http://www.nordicom.gu.se/common/stat_xls/1256_7510_Cinema_attendance_per_cap_1997-2007.xls, 24/11-08

Bilaga 2

Curriculum and Instruction: Alternatives in Education

eds. Henry A. Giroux, A. Penna, and W. Pinar McCutchan Publishing [1981]

2. *The Hidden Curriculum and Moral Education*

eds. Henry A. Giroux and David Purpel McCutchan Publishing [1983]

3. *Critical Pedagogy, the State, and the Struggle for Culture*

eds. Henry A. Giroux and Peter McLaren, State University Press of New York [1989]

4. *Popular Culture, Schooling & Everyday Life*

eds. Henry A. Giroux and Roger Simon Bergin and Garvey Publishers [1989]

5. *Postmodernism, Feminism and Cultural Politics: Rethinking Educational Boundaries*

ed. Henry A. Giroux State University of New York Press [1991]

6. *Between Borders: Pedagogy and Politics in Cultural Studies*

eds. Henry A. Giroux and Peter McLaren Routledge [1994]

7. *Cultural Studies and Education: Towards a Performative Practice*

eds. Henry A. Giroux and Patrick Shannon Routledge [1997]

8. *Beyond the Corporate University: Pedagogy, Culture, and Literary Studies in the New Millennium*

eds. Henry A. Giroux and Kostas Myrsiades Rowman and Littlefield [2001]

(<http://www.henrygiroux.com/publications.htm#EditedBooks>, 16/12 – 08)